

CSALÁDI BÖLCSŐDÉBEN NYÚJTOTT BÖLCSŐDEI ELLÁTÁS FELTÉTELEI, A NEVELÉS-GONDOZÁS SZAKMAI SZABÁLYAI

Tartalomjegyzék

I	A családi bölcsőde mint szolgáltatás	2
II	A családi bölcsődei szolgáltatás működési feltételei.....	5
II.1	Személyi feltételek	5
II.2	A családi bölcsődei ellátás működési feltételei - Tárgyi feltételek.....	12
II.3	Családi bölcsőde hálózat	19
II.4	A szolgáltatói nyilvántartásba történő bejegyzés (működési engedély)	21
II.5	A családi bölcsőde nyitva tartása	24
II.6	Napi adatszolgáltatási kötelezettség	25
II.7	A családi bölcsődében fizetendő térítési díjra vonatkozó rendelkezések.....	27
II.8	A családi bölcsőde finanszírozása	28
III	Gyermekek nevelése-gondozása a családi bölcsődében.....	29
III.1	Gyermekek felvétele a családi bölcsődébe	29
III.2	A gyermeki jogok védelme	30
III.3	A bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramja	32
III.4	Gondozás a családi bölcsődében.....	48
III.5	Családokat támogató alapellátáson túli szolgáltatások	51
IV	Dokumentáció	52
V	Sajátos nevelési igényű valamint, korai fejlesztésre és gondozásra jogosult kisgyermek nevelése-gondozása	54
VI	Csecsemő és kisgyermekek ételmezése a családi bölcsődében	55
VII	Ajánlott szakirodalom és szakcikkek.....	61
VIII	Felhasznált jogszabályok- szakmai anyagok	64

A bölcsődei ellátás a családra, mint komplex rendszerre tekint, melynek értelmében nem csak a kisgyermek nevelését-gondozását, hanem az **egész család támogatását feladatának tekinti**. A **nevelésben partnerként a szülővel együttműködve**, biztos alapokat épít ki a szokásrendszerek, a gyermeki önállóság, a szocializálódás útján.

A bölcsődei ellátás biztosításával lehetővé válik a **kisgyermekes családok segítése**, így a munka és a család összeegyeztethetősége, ezáltal a kettő egyensúlyának megteremtése, hozzájárulva a szülők **munkavállalási esélyeinek növeléséhez**, valamint a kora gyermekkori intervenció szemléletét követve, inkluzív neveléssel megteremti **az esélyegyenlőséget**.

Bölcsődei ellátás biztosításának formái

- **intézményi forma:** bölcsőde, mini bölcsőde
- **szolgáltatási forma:** munkahelyi bölcsőde és a családi bölcsőde

A családi bölcsőde olyan bölcsődei ellátást nyújtó szolgáltatás, melyet **a szolgáltatás nyújtója a saját otthonában vagy más, e célra kialakított helyiségben biztosít**. A családi bölcsőde feladatait **önálló szolgáltató** vagy legalább három - egy szolgáltató székhelyeként, illetve telephelyeként, egy vagy több épületben működő - családi bölcsődét magába foglaló **hálózat biztosítja**. Három vagy annál több családi bölcsőde fenntartását hálózatba kell szervezni. A hálózatban biztosítani kell a szolgáltatást nyújtó személyek részére a folyamatos szakmai tanácsadást, valamint a gyermekek igényeihez rugalmasan igazodó szolgáltatások összehangolását.

A családi bölcsőde **fenntartója lehet** állami (önkormányzat), nem állami (non-profit vagy for-profit gazdasági társaság, civil szervezet, egyéni vállalkozó) és egyház.

A feladat ellátásáról alapvetően a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló **1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban: Gyvt.)** rendelkezik.

A Gyvt. megfogalmazásában a bölcsődei ellátás keretében - ha e törvény kivételt nem tesz - a három éven aluli gyermekek napközbeni ellátását kell biztosítani. **Családi bölcsődei ellátás keretében a sajátos nevelési igényű gyermek, valamint a korai fejlesztésre és gondozásra jogosult gyermek nevelése és gondozása is végezhető.**

- A bölcsődei ellátás keretében a gyermek életkorának és egészségi állapotának megfelelően biztosítani kell a nevelés és gondozás feltételeit, így különösen,
 - ✓ a szülő közreműködésével történő fokozatos beilleszkedés lehetőségét,
 - ✓ a felszerelési jegyzékben az adott ellátási forma tekintetében meghatározott textíliát, bútorzatot, egyéb eszközöket és felszerelést,
 - ✓ a játéktevékenység feltételeit,
 - ✓ a szabadban való tartózkodás feltételeit,
 - ✓ a gyermek élettani szükségleteinek és az egészséges táplálkozás követelményének megfelelő étkeztetést azzal, hogy a **saját otthonban nyújtott családi bölcsődei szolgáltatás keretében biztosított étkeztetés családi étkeztetésnek minősül.**

A napközbeni ellátás keretében biztosított szolgáltatások **időtartama** lehetőleg a **szülő, törvényes képviselő munkarendjéhez igazodik.**

▪ **Javasolt családi bölcsődei szolgáltatást működtetni:**

- ha nincs, vagy kevés a bölcsődei férőhely, a meglévő férőhelyek túlszűfoltak
- olyan igények jelentkeznek, melyeket bölcsődei intézményben nem tudnak kielégíteni (alternatív munkavállalási formák, fogyatékos gyermek napközbeni ellátása)
- a szülők az önköltség és a támogatás felhasználása után kiszámított személyi térítési díjat ki tudják fizetni
- az önkormányzat vagy a munkáltató támogatja a szolgáltatást igénybe vevő családokat;
- a szolgáltató saját tőke beruházással jó tárgyi feltételeket biztosító telephelyet tud működtetni
- a szolgáltatást nyújtó személynek van tudása és tapasztalata a gyermeknevelésben és gondozásban

Családi bölcsődében a szolgáltatás tartama

A bölcsődei **nevelési év** szeptember 1-jétől a következő év augusztus 31-éig tart.

Gyvt. 42/A. §^{*} (1) alapján a gyermek **húszhetes korától** nevelhető és gondozható, ha a harmadik életévét:

- január 1-je és augusztus 31-e között tölti be, az adott év augusztus 31-éig
- szeptember 1-je és december 31-e között tölti be, a következő év augusztus 31-éig, ha a szülő, törvényes képviselő nyilatkozik arról, hogy a gyermek napközbeni ellátását eddig az időpontig bölcsődei ellátás keretében kívánja megoldani
- az óvodai nevelésre nem érett gyermek esetén, ha a gyermek harmadik életévét betöltötte, de testi vagy értelmi fejlettségi szintje alapján még nem érett az óvodai nevelésre, és óvodai jelentkezését az orvos nem javasolja, bölcsődei ellátás keretében gondozható, nevelhető a gyermek negyedik életévének betöltését követő augusztus 31-éig
- a sajátos nevelési igényű gyermek, valamint a korai fejlesztésre és gondozásra jogosult gyermek esetén annak az évnek az augusztus 31. napjáig vehet részt, amelyben **a hatodik életévét betölti**. Ha a családi bölcsőde sajátos nevelési igényű, illetve gyógypedagógiai tanácsadásra, korai fejlesztésre és gondozásra jogosult gyermek napközbeni ellátását biztosítja, a gyermek bölcsődei nevelésének, gondozásának megkezdését követő legalább **három hónap elteltével** a gyermek orvosa, a család- és gyermekjóléti központ munkatársa, a szolgáltatást nyújtó személy vagy a kisgyermeknevelő a szülővel együtt **értékeli a gyermek beilleszkedését**, és dönt a gyermek további neveléséről, gondozásáról.

A családi bölcsőde fenntartója **minden év április 15-éig** tájékoztatást küld az Oktatási Hivatalnak azon harmadik életévüket betöltött gyermekekről, akikről a szülő egyetértésével megállapították, hogy óvodai nevelésre nem érett. Az Oktatási Hivatal a tájékoztatást minden év április 20-ig megküldi a gyermek lakóhelye, annak hiányában tartózkodási helye szerint illetékes kötelező felvételt biztosító óvoda vezetőjének. A lejelentett gyermek szülője mentesül a gyermek óvodai beíratásának kötelezettsége alól.

Ha a lejelentett gyermek ellátására vonatkozó megállapodás a bölcsődei nevelési év közben megszűnik, arról a családi bölcsőde fenntartója haladéktalanul tájékoztatja a gyermek lakóhelye, annak hiányában tartózkodási helye szerint illetékes települési önkormányzat jegyzőjét.

II.1 Személyi feltételek

A személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló **15/1998. (IV. 30.) NM rendelet (továbbiakban rendelet)** a gyermekek napközbeni ellátásának, ide értve a **családi bölcsődei szolgáltatás részletszabályait is tartalmazza.**

A rendelet megfogalmazásában a szolgáltatás során a gyermeki és szülői jogok tiszteletben tartásával, azok érvényesülését biztosítva kell eljárni.

A bölcsődei szolgáltatás működtetésének létszámminimum követelményeit a rendelet melléklete tartalmazza.

Ellátás nyújtásához tartozó munkakörök

▪ bölcsődei szolgáltatást nyújtó személy

- A bölcsődei szolgáltatást nyújtó személynek tanfolyamon kell részt venni, amely felkészíti arra, hogy a családi bölcsődében a gyermekek számára megfelelő nappali felügyeletet, nevelést, gondozást, étkeztetést és foglalkoztatást tudjon biztosítani. Ha a családi bölcsődében a szolgáltatást nyújtó személy az életvitelszerű tartózkodására szolgáló lakásban nyújtja az ellátást, az ellátás megkezdésekor, azt követően pedig évente háziorvosi igazolással igazolja, hogy a vele közös háztartásban élő személy egészségi állapota nem veszélyezteti az ellátandó gyermekeket.
- A tanfolyam célja, hogy a résztvevők
 - ✓ felkészüljenek és elsajátítsák a bölcsődei szolgáltatás hatósági nyilvántartásba vételével és működésével kapcsolatos feladatokat;
 - ✓ megszerezzék a gyermekek ellátásához, neveléséhez, gondozásához szükséges ismereteket;
 - ✓ megismerjék a szolgáltatással kapcsolatos elvárásokat;
 - ✓ felkészüljenek a gyermekek napirendjének megtervezésére, szervezésére, napi szükségleteik kielégítésére;

- ✓ megismerjék a bölcsődei szolgáltatás működésével kapcsolatos alapvető jogszabályi rendelkezéseket;
 - ✓ megismerjék az ellátást nyújtók és az ellátást igénybe vevők kapcsolatát (együttműködés, kompetenciahatárok); valamint
 - ✓ képesek legyenek az ellátást igénybe vevő gyermekek családjával a gyermek fejlődését segítő kapcsolat kialakítására (együttműködés, kompetenciahatárok, tájékoztatási kötelezettség).
- A bölcsődei szolgáltatást nyújtó személy részére szervezett tanfolyamra való jelentkezés feltétele legalább középfokú végzettség. A szervezett tanfolyam 100 óra, amelyből 75 óra az elméleti tananyag feldolgozása, 25 óra a gyakorlat. A tanfolyamon részt vevő részére - sikeres vizsga esetén - a tanfolyam elvégzéséről a tanfolyamszervező tanúsítványt állít ki.

▪ **kisgyermeknevelő**

A családi bölcsődében **a fenntartó döntése alapján** a szolgáltatást nyújtó személy munkakör helyett **kisgyermeknevelő munkakör is létesíthető**. Ebben az esetben a munkakör betöltőjének **nem kell elvégeznie** a jogszabályban előírt **tanfolyamot**, **hanem a kisgyermeknevelői munkakör betöltésének feltételeként** jogszabályban meghatározott **szakképesítések** valamelyikével kell **rendelkeznie**.

▪ **segítő személy**

Segítő személy működhet közre a bölcsődei szolgáltatást nyújtó személy irányítása alapján a naponta rendszeresen előforduló tevékenységekben. A bölcsődei szolgáltatást nyújtó személy melletti segítő tevékenységet szociális gondozói díjban részesülő személy, illetve munkaviszonyban vagy más foglalkoztatásra irányuló jogviszonyban foglalkoztatott személy is elláthatja általános teljes napi munkaidőben vagy részmunkaidőben.

▪ **koordinátor**

Hálózat esetén a fenntartó számára kötelező koordinátort alkalmazni. Hálózatba szervezett három vagy négy családi bölcsőde esetén a hálózatban dolgozó valamelyik szolgáltatást nyújtó személy, vagy a hálózatban más munkakörben foglalkoztatott személy is elláthatja a koordinátori feladatokat, amennyiben eredményesen elvégezte a jogszabályban előírt

tanfolyamot. A hálózatba szervezett négynél több szolgáltatás esetén a fenntartó önálló koordinátori munkakört hoz létre. A fenntartó döntése alapján – a hálózatban lévő szolgáltatások számára tekintettel – a koordinátor részmunkaidőben vagy teljes munkaidőben látja el feladatait.

A szolgáltatás nyújtásához szükséges **képesítési előírásokat** a jogalkotó, a rendelet mellékletében szabályozza. A munkakörök ellátásának egyéb **feltétele a büntetlen előélet, valamint a munkaköri illetve személyi higiénés alkalmasság** továbbá a 33/1998. (VI. 24.) NM rendelet szerinti érvényes Egészségügyi Nyilatkozat. Nyilatkozik arról is, hogy nem áll fenn vele szemben a Gyvt. 10/A. § (1) bekezdés pontjában meghatározott kizáró ok.

A családi bölcsőde **fenntartójának igazolnia kell**, hogy betegség vagy egyéb váratlan esemény bekövetkezése esetén a bölcsődei szolgáltatást nyújtó személy **helyettesítése megoldott** olyan személlyel, aki megfelel a szolgáltatást nyújtó személy tekintetében előírt képesítési feltételnek. A helyettesítésre szociális gondozói díjban részesíthető személy is alkalmazható.

Bölcsődei dolgozók illetménye

A családi bölcsődében - a Gyvt. 5. § s) pont sc) alpontja szerinti egyéni vállalkozó kivételével - a szolgáltatást nyújtó személy a fenntartótól függően közalkalmazotti jogviszonyban vagy munkaviszonyban foglalkoztatható. Amennyiben a **fenntartó költségvetési támogatásban részesül**, akkor a családi bölcsődében alkalmazott munkavállalók számára a **közalkalmazottak jogállásáról szóló törvényben és végrehajtási rendeletében** foglaltak szerinti juttatásokat, feltételeket köteles biztosítani. A szolgáltatást nyújtónak a fenntartó alkalmazásában kell állnia, ami egyéni vállalkozás esetén önfoglalkoztatást jelent.

Továbbképzés

A családi bölcsődében a **bölcsődei szolgáltatást nyújtó személynek háromévente legalább egy alkalommal** részt kell vennie a bölcsődei módszertani szervezet által kijelölt szervezet által tartott

- szakmai továbbképzésen, vagy
- sajátos nevelési igényű, illetve korai fejlesztésre és gondozásra jogosult gyermeket is ellátó családi bölcsőde esetén speciális szakmai továbbképzésen.

Ha a családi bölcsődében **kisgyermeknevelői munkakörben** foglalkoztatott személy dolgozik, az illetőt **működési nyilvántartásba kell venni** és biztosítani kell számára a **továbbképzési kötelezettség** teljesítését.

▪ **A kisgyermeknevelők szakmai fejlődésének általános lehetőségei**

- a kisgyermeknevelők akkreditált továbbképzéseken való részvétele
- házi továbbképzések, aktív tudásmegosztás
- gyakornoki rendszer működtetése
- szakmai képzésben, iskolarendszeren belüli oktatásban részvétel
- szakmai anyagok, módszertani levelek, folyóiratok, szakirodalmak rendelkezésre állása a bölcsődén belül
- IKT eszközök használata, felhasználja és beépíti munkájába az online szerzett információkat (képek, sablonok letöltése, ezekből dekoráció készítése, gyermekek számára képeskönyv összeállítása, fényképekből csoportkönyv, gyermekdalok letöltése.)

▪ **Kisgyermeknevelő továbbképzési kötelezettsége**

A továbbképzési időszak kezdete a szakképzett kisgyermeknevelő kinevezésének napja. A továbbképzési kötelezettség minősített továbbképzésen való részvétellel és a program szerinti feltételek megvalósításával teljesíthető.

A továbbképzés továbbképzési ciklusokban történik. **Középfokú végzettséggel rendelkező kisgyermeknevelő** esetén **60 továbbképzési pontot** kell teljesíteni.

Pedagógus életpályába tartozó felsőfokú végzettséggel rendelkező kisgyermeknevelő esetén **80 továbbképzési pontot** kell teljesíteni.

- A továbbképzések fajtái
 - ✓ kötelező továbbképzés: olyan szakmai továbbképzés, amely a teljes ágazat tekintetében szükséges, lényeges alapkompenciák megszerzésére irányul
 - ✓ munkakörhöz kötött továbbképzés: olyan szakmai továbbképzés, amely az adott munkakörhöz, illetve az adott munkakör esetében érintett ellátotti csoportokhoz kapcsolódó speciális, módszerspecifikus ismeretek megszerzésére irányul

- ✓ választható továbbképzés: olyan szakmai továbbképzés, amely az egyéni érdeklődés figyelembevételével az önismeret, az egyéni kompetenciák vagy egyéb speciális ismeretek megszerzését célozza

Az előírt továbbképzési pontok legalább 20% - ának kell kötelező továbbképzésből megvalósulnia, 40% - 40% a munkakörhöz kötött és választható továbbképzés aránya. Továbbképzési pont csak szakmaspecifikus minősített és meghirdetett továbbképzési programokon szerezhető.

- A minősített továbbképzési programok típusai: szakmai tanfolyam, személyiségfejlesztő foglalkozás, szakmai tanácskozás, tanulmányút, szakmai műhely, szakmai e-learning, szakmai blended-learning, terepgyakorlati továbbképzés. Az érvényes minősítéssel rendelkező továbbképzési programokról az ún. képzési jegyzékben a Szociális Ágazati Portálon lehet tájékozódni.

Továbbképzési jelentés, működési nyilvántartási szám igénylése és vezetőképzési kötelezettség teljesítésének jelentése

A továbbképzési jelentések vonatkozásában a 8/2000. (VIII.04) SzCsM rendelet ad útmutatást. A **kisgyermeknevelő** munkakörbe sorolt szakembereknek az **adatait** a rendelet 1§-a értelmében **működési nyilvántartásba** kell venni. A kisgyermeknevelő a bejelentésről **igazolást kap**, amit a tevékenysége megszűnéséig **köteles megőrizni**. A jelentés a 8/2000.(VIII.4.) SZCSM rendelet adekvát mellékleteinek benyújtásával történik, a rendeletben kijelölt szervezet részére.

A továbbképzésekről és a fenntartó feladatairól részletes tájékoztatást a *„Tudástár- A továbbképzési rendszer labirintusa”* című kiadvány tartalmaz, amely a Magyar Bölcsődék Egyesületének honlapjáról letölthető.

Gyakornoki rendszer a kisgyermeknevelői munkakörben

A jogszabály lehetővé teszi a kisgyermeknevelői munkakör betöltését szakirányú középfokú és felsőfokú végzettséggel egyaránt. Pályakezdőként mind a két esetben szükség van szakmai támogatásra. Ezt hivatott elősegíteni a gyakornoki rendszer. Mind a két esetben az a cél, hogy a gyakorlattal nem rendelkező kisgyermeknevelőt felkészítsük a hivatása gyakorlására, viszont a végzettség különböző szintje miatt mások a jogi szabályzók, amelyek meghatározzák a gyakornoki

rendszert. A gyakornoki idő számítását, a jogszabály részletezi. Számítása egyedi a gyakornok szakmai előéletének függvényében alakul. (326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet; 257/2000. (XII. 26.) Korm. rendelet.)

▪ **Pályakezdő középfokú szakképzettséggel rendelkező kisgyermeknevelő esetében**

Vonatkozó jogszabály az 1992. évi XXXIII. törvény (továbbiakban: Kjt.), valamint a 257/2000. (XII. 26.) Kormányrendelet.

Belső gyakornoki szabályzatban szükséges meghatározni a gyakornoki idővel kapcsolatos kötelezettségeket, különösen:

- A szakmai követelmények részletes tartalmát.
- A gyakornokok, szakmai segítők, mentorok egyes kötelezettségeit.
- A gyakornoki idő alatti számonkérés feltételeit, az értékelés és minősítés részletes szabályait.

▪ **Pályakezdő pedagógus életpályába tartozó gyakornok esetében**

Vonatkozó jogszabály: 326/2013. (VIII.30.) kormányrendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról. **A pedagógus-életpálya első szakasza** a mindenki számára kötelező mentor által támogatott **gyakornoki időszak, amely minősítő vizsgával zárul.** A pályakezdő, gyakornoki szakasz 2 évig tart. A minősítés kritériumrendszerét a Pedagógus I. szttenderben leírt pedagóguskompetenciák határozzák meg. Aki **megfelel a vizsgán, tovább lép az életpálya Pedagógus I. szakaszába.**

Fontos kivétel: Ha a pedagógus munkakörben foglalkoztatott nem rendelkezik két év szakmai gyakorlattal, de legalább hat év munkaviszony jellegű jogviszonnyal rendelkezik, mentesül az előmeneteli rendszer gyakornoki szakasza követelményeinek teljesítése alól, és a Pedagógus I. fokozat 2 fizetési kategóriájába kell besorolni.

Belső gyakornoki szabályzatban szükséges meghatározni a gyakornoki idővel kapcsolatos kötelezettségeket, különösen:

- A szakmai követelmények részletes tartalmát.
- A gyakornok és a mentor egyes kötelezettségeit.
- A gyakornoki idő alatti előrehaladás feltételeit, kijelöli a mentor személyét.

- A gyakornok minősítő vizsgára jelentkezés feltételeit, rögzítésének menetét az Oktatási Hivatal informatikai támogató rendszerében.

A minősítő vizsga részletes tájékoztatóját az Oktatási Hivatal felületéről letölthető *Útmutató a pedagógusok minősítési rendszeréhez* című kiadvány tartalmazza.

Csoportlétszámok a családi bölcsődében

A családi bölcsődében **a saját**, napközbeni ellátást máshol igénybe nem vevő gyermeket is **beszámítva** - legfeljebb **öt gyermek** nevelhető, gondozható. Saját gyermek alatt annak a szolgáltatást közvetlenül nyújtó személynek a törvényes képviselője alatt álló gyermeket kell érteni, aki a Gyvt. 5. § s) pont sc) alpontjában foglaltak alapján (egyéni vállalkozó) egyben a szolgáltatás fenntartója is.

- Ha egy sajátos nevelési igényű, illetve korai fejlesztésre és gondozásra jogosult gyermeket lát el, legfeljebb négy gyermek nevelhető, gondozható.
- Egy kisgyermeknevelő, szolgáltatást nyújtó személy a speciális bölcsődei csoportban legfeljebb kettő gyermeket nevelhet, gondozhat. A sajátos nevelési igényű, illetve a korai fejlesztésre és gondozásra jogosult gyermekek szükségleteihez igazodóan kevesebb számban is meghatározható az egy kisgyermeknevelő, szolgáltatást nyújtó személy által nevelhető, gondozható gyermekek száma.
- **Ha a bölcsődei szolgáltatást nyújtó személy mellett segítő személyt is alkalmaznak,**
 - legfeljebb nyolc gyermek,
 - egy sajátos nevelési igényű, illetve korai fejlesztésre és gondozásra jogosult gyermeket látnak el, legfeljebb hét gyermek,
 - két sajátos nevelési igényű, illetve korai fejlesztésre és gondozásra jogosult gyermeket látnak el, legfeljebb hat gyermek,
 - három sajátos nevelési igényű, illetve korai fejlesztésre és gondozásra jogosult gyermeket látnak el, legfeljebb öt gyermek,
 - kizárólag sajátos nevelési igényű, illetve korai fejlesztésre és gondozásra jogosult gyermeket látnak el, legfeljebb négy gyermek nevelhető, gondozható.

Ha a **nevelési év közben derül ki** egy gyermekről, hogy sajátos nevelési igényű, illetve korai fejlesztésre és gondozásra jogosult, akkor a jogszabályban megengedett csoport létszám a **nevelési év végéig egy fővel túlléphető**.

II.2 A családi bölcsődei ellátás működési feltételei - Tárgyi feltételek

A családi bölcsőde feladatainak ellátására csak száraz, világos, jól szellőztethető és fűthető épület alkalmas. A családi bölcsőde létrehozható az ellátást nyújtó saját otthonában, vagy e célra kialakított helyiségben. Saját otthon alatt a szolgáltatást nyújtó személy életvitelszerű tartózkodására szolgáló lakást, illetve a szolgáltatás nyújtására alkalmas, a szolgáltatást nyújtó személy által igazoltan e célra használható más lakást kell érteni.

Az **egy épületben működő** családi bölcsődék közül **legfeljebb három használhatja közös helyiségként a konyhát és a fürdőszobát**, feltéve, hogy azok tárgyi feltételei megfelelnek a felszerelési jegyzékben foglaltaknak.

A családi bölcsődében az esetleges balesetek megelőzése érdekében a gyermekek tartózkodására szolgáló helyiségeket úgy kell kialakítani, hogy azok megfeleljenek a gyermekek életkorának és ártalmaktól mentes, testi épséget nem veszélyeztető körülményeket biztosítsanak.

A családi bölcsődében **a csoportszoba** a szolgáltatás nyújtásával **azonos időben más célra nem használható. A szolgáltatói nyilvántartásba 2021. augusztus 31-én hét férőhellyel bejegyzett családi bölcsődében – a 39. §-ban foglaltaktól eltérően, a Módr3.-mal módosított 51/F. § (3) bekezdés a) pontja alapján, a szolgáltatói nyilvántartásba bejegyzett adاتمódosítást követően – akkor is nevelhető, gondozható nyolc gyermek, ha a csoportszoba bútorzat nélküli hasznos alapterülete nem éri el a 24 négyzetmétert, de meghaladja a 21 négyzetmétert.** Ebben az esetben a férőhelyszám csökkentése nélkül a csoportszoba bútorzat nélküli hasznos alapterülete nem csökkenthető. Öt gyermek esetén a minimális bútorzat nélküli hasznos alapterület 15 m².

- **A bölcsődei ellátás kötelező eszközei és felszerelése** (15/1998 NM rendelet melléklete alapján)
 - A gyermekek részére kialakított helyiségek akkor megfelelőek, ha - rendeltetésüktől függően - alapterületük lehetővé teszi a gyermekek egészséges, biztonságos körülmények

közötti ellátását, nevelését, pihenését, öltöztetését, tisztálkodását, étkezését, továbbá megfelelnek az egészségvédelmi és munkavédelmi követelményeknek.

- ✓ Az elérhető dugaszoló aljzatokat biztonsági dugóval kell ellátni.
- ✓ A gyermekek nappali tartózkodására szolgáló helyiségben biztonságosan elkerített szobareszt kell kialakítani, ha egy légtérben van a konyhával.
- ✓ Az erkély/terasz védőkorlátja csak függőleges osztású, 7-9 cm távolságú és a gyermek számára biztonságos magasságú lehet.
- ✓ A gyermekek védelme miatt a lépcsők fel és lejáratainál védőrács, a lépcső teljes hosszában a gyermek számára elérhető kapaszkodó korlát szükséges.
- ✓ A takarítás úgy szervezendő, hogy gyermekek ne tartózkodjanak a helyiségben. Más takarítóeszközt (vödör, felmosó illetve lemosó ruha) kell használni a különböző helyiségekben és eszerint is kell eltérő színnel vagy felirattal ellátni. **A takarítóeszközöket** használat után ki kell mosni és tisztán, a tisztítószerekkel együtt kell elhelyezni, az erre kijelölt, zárt helyen, ahol a gyermekek nem férhetnek hozzá. A tisztító- és fertőtlenítőszereket a mindenkori közegészségügyi **előírásoknak megfelelően kell alkalmazni, valamint bejelenteni az ANT SZ kémiai biztonsági szakrendszerbe!** A kémiai biztonsági lapokat elérhetően kell tárolni.
- ✓ A gyermekek ellátásához szükséges eszközöknek és felszereléseknek biztonságosaknak, jó minőségűeknek, fertőtleníthetőeknek és az ellátott gyermekek életkorához, testméretéhez igazodóknak kell lenniük. Tisztításuk nedves, fertőtlenítő ruhával történjék. Járvány esetén a vonatkozó közegészségügyi szabályok szerint kell a takarítást végezni. A mosható gyermekjátékokat szükség szerint naponta, akár többször is, folyó meleg vízzel le kell mosni. Hetente egyszer és járvány idején soron kívül fertőtleníteni kell. A fertőtlenített játékokat meleg folyó vízzel többször, alaposan le kell öblíteni.
- ✓ Eszközből, felszerelésből annyi szükséges, hogy minden egyidejűleg jelen lévő gyermek és felnőtt igénye teljesíthető legyen.
- ✓ A levegőztetésre elkülönített udvar/kert biztonságos kialakítású legyen, elkülönítve a gazdasági és egyéb építményektől.
- ✓ A játszókertben a stabil játszószerkeznél az 1 m esési magasság felett az esési területet az MSZ EN 177 vonatkozó szabvány szerint ütés csillapító védelemmel kell ellátni.

- Optimális tárgyi feltételek esetén
 - ✓ a bútorok elhelyezése stabilan rögzített, a játékok a gyermekek számára önállóan elérhetőek
 - ✓ hely biztosított a nagymozgásos játéktevékenységekhez
 - ✓ bútorok, eszközök a gyermek napközbeni pihenéséhez („puha” sarok, játszópárnák, matracok, kuckók) biztosítottak
 - ✓ pedagógiaiilag értékes, jó minőségű, a gyermekek életkorához, fejlettségéhez igazodó játékeszközökből választhat a gyermek
 - ✓ a csoportlétszámnak, összetételnek megfelelő mennyiségű játék eredményeként kevesebb a konfliktus a gyermekek között
 - ✓ többségében természetes anyagú és természetes színű játékok formálják az izlést
 - ✓ a játékok tárolása, funkció szerint (alkotó, konstruáló, nagymozgást biztosító, szerepjáték, ének-zene, képeskönyvek)
 - ✓ a vizuális ingerek egyensúlya biztosított
 - ✓ ünnepkörökhöz, évszakhoz kapcsolódó ízléses, mértékletes a díszítés
 - ✓ gyermekmagasságban elhelyezett család fotók, egyszerű képek vannak
 - ✓ tájékoztató táblán kifüggesztendő (tanúsítvány, gyermekjogi képviselő neve, elérhetősége, dohányzást tiltó tábla, házirend) és az ajánlott (pl.: heti étrend) egyéb dokumentumok

1.	Helyiségek	Mennyiségi mutató	Megjegyzés
2.	csoportszoba	gyermekcsoportonként 1	Bútorzat nélküli hasznos alapterülete 3m ² /fő. A padozata résmentes, könnyen tisztítható, fertőtleníthető melegpadló legyen.
3.	gyermekfürdőszoba	gyermekcsoportonként 1	Családi bölcsőde esetében nem kell külön gyermekfürdőszobát létrehozni. Normál méretű szaniterek esetén a gyermekek számára WC-szűkítőt és dobogót kell biztosítani.

4.	gyermeköltöző	gyermekcsoportonként 1	Családi bölcsőde esetében nem kell külön gyermeköltözőt létrehozni, de gondoskodni kell a gyermekek váltóruháinak, cipőjének elkülönített tárolásáról.
5.	akadálymentes mosdó	bölcsődénként 1	A családi bölcsőde esetében nem kötelező.
6.	takarítószer-raktár vagy -szekrény	nevelési-gondozási egységenként 1	Zárható helyiség vagy zárható szekrény.
7.	tárolóhelyiség	gyermekcsoportonként 1	A családi bölcsőde esetében nem kötelező.
8.	játszókert	gyermekcsoportonként 1	Gyermekenként legalább 10 m ² alapterülettel. Családi bölcsőde esetében elfogadható a játszókert biztosítása a szolgáltatáson kívül, a gyermekek számára elérhető közelségben, a gyermekek biztonságos játéktevékenységét lehetővé tevő területen, így különösen játszótéren. A kapukra a gyermekek számára elérhetetlen magasságban zárást biztosító reteszt kell felszerelni (gyermekzár).
9.	terasz	nevelési-gondozási egységenként 1	Gyermekenként legalább 2m ² alapterülettel. A családi bölcsőde esetében nem kötelező.
10.	kültéri játéktároló	nevelési-gondozási egységenként 1	A családi bölcsőde esetében nem kötelező.
11.	vezetői iroda	bölcsődénként 1	A családi bölcsőde esetében nem kötelező.
12.	felnőttöltöző, -mosdó	bölcsődénként 1	A családi bölcsőde esetében nem kötelező.

13.	felnőtt-WC-helyiség	bölcsődénként 1	
14.	felnőttétkező	bölcsődénként 1	A családi bölcsőde esetében nem kötelező.

A helyiségek, a játszókert és a terasz bútorzata, valamint egyéb berendezési tárgyai

1.	Helyiségek bútorzata	Mennyiségi mutató	Megjegyzés
2.	<i>Csoportszoba</i>		
3.	bölcsődei fektető	gyermekenként 1 db	
4.	rácsos fa gyermekágy matracal	gyermekcsoportonként a gyermek életkora, járni tudása, létszáma és fejlettségi szintje szerint szükséges	A gyermekágy rács távolsága 7 cm legyen.
5.	gyermekszék	gyermekenként 1 db	Támla nélküli, állítható ülőmagasságú szék. A gyermek ülésekor a talpa a talajon feküdjön.
6.	gyermekasztal	gyermeklétszámhoz, korösszetételhez igazodóan	Állítható magasságú, négy személyes asztal, de hatsz személyes asztal is elfogadható a 2 éves vagy annál idősebbek csoportjában vagy az azonos fejlettségi szintű gyermekek esetében. Étkeztetésekor az asztal lapja az ülő gyermek könyök magasságában legyen.
7.	nyitott játéktároló polc	gyermekcsoportonként	A csoportszoba adottságainak és a játékszerek mennyiségének figyelembevételével.
8.	zárható szekrény	gyermekcsoportonként 1 db	
9.	kisgyermeknevelői asztal	gyermekcsoportonként 1 db	A családi bölcsőde esetében nem kötelező.

10.	kisgyermeknevelői szék	felnőtt létszám függvényében, legalább 2 db	A családi bölcsőde esetében nem kötelező.
11.	gyermekheverő, szivacs, padlópárnák	gyermekcsoportonként a létszám, az életkor és az építészeti adottságok figyelembevételével a puhasarok, az elkülönülésre alkalmas kuckó kialakításához szükséges mennyiségben	
12.	tálalókocsi	gyermekcsoportonként 1 db	A családi bölcsőde esetében nem kötelező.
13.	<i>Gyermekfürdőszoba</i>		
14.	törülközőtartó	gyermekcsoportonként a létszámhoz igazodva	Jellel és akasztóval ellátva, a törülközők higiénikus tárolásának lehetőségét biztosítva.
15.	falitükör	mosdókagylónként 1 db	A családi bölcsőde esetében elegendő 1 mosdókagylóhoz 1 db.
16.	állótükör	fürdőszobánként 1 db	Egész alakot mutató, legalább 30 cm × 100 cm.
17.	rekeszes fali polc, fogmosópohár-tartó	gyermekcsoportonként 1 db, a létszámhoz igazodó számú pohártartóval ellátva	
18.	pelenkázóasztal	csoportonként 1 db	Elfogadható a mobil pelenkázóasztal.
19.	<i>Gyermeköltöző</i>		
20.	gyermek-öltözőszekrény	gyermeklétszám figyelembevételével	Jellel ellátva, minden gyermek számára szükséges biztosítani a saját ruha- és cipőtárolás lehetőségét.
21.	öltözőpad vagy szivacs	gyermeklétszám figyelembevételével	Méretük feleljen meg a különböző életkorú gyermekek öltözködési igényeinek.

22.	pelenkázóasztal	öltözőnként 1 db, a csoportokban lévő gyermekek fejlettségéhez igazodva	A családi bölcsőde esetében nem kötelező.
23.	<i>Játzókert, terasz</i>		
24.	kerti homokozó		Elfogadható a mobil homokozó is.
25.	takaróháló	homokozónként 1 db	A homokozó használaton kívüli lefedéséhez szükséges biztosítani.
26.	árnyékolószerkezet	terazonként, homokozónként, szükség szerinti mennyiségben	A családi bölcsőde esetében nem kötelező.

▪ **A családi bölcsődében biztosítandó egészségügyi felszerelés tartalma:**

- 2 db 1/2x80 cm steril mull, vagy 2 db 10x10 cm-es steril mull-lap;
- 2 db 6x6 cm-es steril mull-lap;
- 1 db 1,25 cm-es ragtapasz („tekercs”);
- 3 db 10 cm x 5 m steril mullpólya;
- 1 doboz gyorsragasztó (gézes ragtapasz);
- 1 db 120 ml-es Betadin oldat;
- 1 db olló;
- 1 pár gumikesztyű;
- 1 háromszög kendő (vagy egy tetra pelenka);
- 1 biztosítótű;
- 1 lázmérő.

▪ **Gyógyszerkészlet:**

- lázcsillapító, fájdalomcsillapító gyógyszer (az ellátott gyermekek kora alapján, szülővel egyeztetett adagolás alapján)
- helyi antihisztamin csípés, kiütés esetére
- krónikus beteg gyermek megfelelő gyógyszere (szakorvosi utasítás alapján, a szülő bontatlan csomagolásban biztosítja)

A felsorolt minimumot biztosító kötelező elemeken túl, a Magyar Bölcsődék Egyesülete készített egy Ajánlást az optimális bölcsődei ellátás további működéséhez szükséges tárgyi feltételek és eszközök biztosításához. A kiegészítő ajánlás a Magyar Bölcsődék Egyesületének honlapjáról letölthető. Az Ajánlásban megfogalmazott felsorolás nem teljeskörű, melyet a szolgáltatás típusa, nagysága, egyedi sajátossága szerint egészíthet ki további eszközökkel.

A korosztálynak megfelelő **játékkészletről a „Játék a bölcsődében” módszertani levél ad részletes útmutatást.**

II.3 Családi bölcsőde hálózat

Három vagy annál több családi bölcsőde fenntartását hálózatba kell szervezni.

▪ **A hálózati működtetés előnyei**

- A hálózatban működtetés költséghatékonyabb, a pénzügyi gazdálkodás a nagyobb egységben jobban megvalósítható.
- A szakmai koordinátor alkalmazásával ellenőrzöttebb a szolgáltatás, biztosított a szakmai munka megfelelő színvonala.
- Több családi bölcsőde jöhet létre az országban, mert olyan szolgáltatóknak is lehetőséget nyújt a tevékenység végzésére, akik önállóan nem vállalkoznának rá, így kapcsolódnak a hálózathoz.
- A hálózatot fenntartó a működtetéssel járó feladatok elvégzésével tehermentesíti az egyes telephelyeken dolgozó szolgáltatásnyújtót, így teljes munkaidejét a gyermekek ellátására, illetve az ezzel kapcsolatos feladatok elvégzésére fordíthatja.
- A hálózatban működő családi bölcsődék tekintetében vélhetően megtörténik a jó gyakorlatok megbeszélése, valamint tanulnak egymás szakmai tapasztalataiból.

A **három vagy négy telephelyet** magába foglaló hálózatok esetén a koordinátori feladatokat a **tagok közül bármelyik telephelyen dolgozó szolgáltatást nyújtó személy vagy a hálózatban más munkakörben foglalkoztatott személy is elláthatja.** Ez a könnyítés a költséghatékony működést támogatja. Az **öt vagy annál több telephelyen egy fő koordinátor önálló munkakörben történő alkalmazása kötelező.**

▪ **A hálózati koordinátor feladatai:**

Feladatait a gyermeki jogok érvényesülésének szellemében, a vonatkozó jogszabályi környezet ismeretében, a bölcsőde nevelés - gondozás országos alapprogramjában megfogalmazott elvárások alapján végzi.

- A fenntartóval és a szolgáltatást nyújtóval szoros munkakapcsolatot alakít ki és közvetít a szakmai kérdésekben.
- A szakmai munka minőségét biztosítandó feladatai:
 - ✓ a telephelyeken megfigyelést végez, szakmai kérdésekben segítséget nyújt
 - ✓ beszoktatási terv készítésében, a napirend szervezésében segítséget nyújt
 - ✓ nevelési-gondozási feladatokban, az optimális tárgyi feltételek biztosításához a differenciált ellátás megvalósításához tanácsadással, mintanyújtással segítséget ad
 - ✓ kommunikációs helyzetekre felkészíti a szolgáltatásnyújtót, konfliktuskezelési tanácsokat ad
 - ✓ megfigyeléseivel segíti a gyermekek fejlődési nehézségeinek felismerését, adekvát nevelési-gondozási segítséget nyújt
 - ✓ figyelemmel kíséri a szakmai dokumentáció vezetésének minőségét, az adatkezelés szabályainak betartását
 - ✓ a szülők és a szolgáltatásnyújtó közös megbeszélésein részt vesz, képviseli a fenntartót
 - ✓ kezeli a szülők bejelentéseit, ha szükséges közvetít a fenntartó és a szülő között
- Figyelemmel kíséri a családi bölcsődék szolgáltatók részére szervezett továbbképzési lehetőségeket, segíti a helyettesítések megszervezését.
- Ünnepek tervezésében, lebonyolításában, szervezésében segít.
- Útmutatást ad a korszerű táplálkozás, egészségnevelés, fenntarthatóságra nevelés területén.
- A telephelyek együttműködését koordinálja, értékeli az ellátás minőségét.
- Segíti a hálózat munkáját bemutató anyagok, szakmai jelentések elkészítését, a szolgáltatást képviseli.
- Szervezi és ellenőrzi az elektronikus nyilvántartás (Kenyszi) pontos vezetését, a gyermekek felvételének, a megállapodások megkötésének folyamatát.

- Ellenőrzések során együttműködik a hatóságokkal, bemutatja a kért dokumentumokat.

II.4 A szolgáltatói nyilvántartásba történő bejegyzés (működési engedély)

A **Szolgáltatói Nyilvántartási Rendszer (MŰKENG)** többek között a gyermekjóléti intézmények működését engedélyező hatóságok engedélyezési és ellenőrzési eljárásaihoz kapcsolódó adminisztratív feladatok végrehajtását támogatja. A MŰKENG az OSZIR rendszerben történt regisztrációt követően érhető el. A fenntartó a szükséges dokumentumokat az elektronikus ügyintézés hiteles elektronikus dokumentum szabályai szerint csatolhatja. A **csatolandó dokumentumok körét** a szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók, intézmények és hálózatok hatósági nyilvántartásáról és ellenőrzéséről **szóló 369/2013. (X.24.) Korm. rendelet szabályozza**. A bejegyzés iránti kérelem benyújtásához csatolandó dokumentumok közül az alábbiakat tárgyaljuk részletesen.

▪ A bejegyzés iránti kérelem benyújtásához szükséges dokumentumok

- **Használatba vételi engedély (új épület esetén) és a tevékenységhez kapcsolódó biztosítás meglétét igazoló dokumentum.**
- **Szakmai Program**

A bölcsőde szakmai programja a **Bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramja** alapján az alábbi fejezeteket tartalmazza:

- ✓ a szolgáltató nevét, székhelyét, telephelyét;
- ✓ a készítő nevét, az elkészítés időpontját és érvényességi idejét;
- ✓ az ellátandó célcsoport és az ellátandó terület jellemzőit;
- ✓ a szolgáltatás célját, feladatát, alapelveit, így különösen
- ✓ a megvalósítani kívánt program konkrét bemutatását, a létrejövő kapacitások, a nyújtott szolgáltatáselemek, tevékenységek leírását,
- ✓ más szolgáltatókkal történő együttműködés módját,
- ✓ a feladatellátás szakmai tartalmát, módját, a biztosított szolgáltatások formáit, körét, rendszerességét, valamint a szolgáltatási típusnak megfelelően a gondozási, nevelési, fejlesztési feladatok jellegét, tartalmát, módját;
- ✓ az ellátás igénybevételeének módját;
- ✓ a szolgáltatásáról szóló tájékoztatás helyi módját;

- ✓ az igénybe vevők és a személyes gondoskodást végző személyek jogainak védelmével kapcsolatos szabályokat;
- ✓ a szolgáltatást nyújtók folyamatos szakmai felkészültsége biztosításának módját, formáit;

A szakmai programhoz **mellékelni kell a szülővel kötendő megállapodás tervezetét valamint családi bölcsőde hálózat esetén a szervezeti és működési szabályzatot, vagy tervezetét.**

Megállapodás

A gyermekjóléti alapellátások igénybevételének megkezdése előtt a fenntartó képviselője a szülővel /törvényes képviselővel Megállapodást köt.

A megállapodás tartalmazza:

- ✓ az ellátás kezdetének időpontját,
- ✓ az ellátás időtartamát (a határozott vagy határozatlan időtartam megjelölését),
- ✓ a gyermek számára nyújtott szolgáltatások és ellátások tartalmát, módját,
- ✓ a személyi térítési díj megállapítására és megfizetésére vonatkozó szabályokat, ha az ellátás térítésidő-fizetési kötelezettséggel jár,
- ✓ az ellátás megszüntetésének módjait,
- ✓ a gyermek és törvényes képviselője személyazonosító adatait,
- ✓ az ellátásra jogosult gyermek törvényes képviselője nyilatkozatát a 33. § (2) bekezdésében meghatározott tájékoztatás megtörténtéről.

A családi bölcsőde esetében a **szülővel történő megállapodások száma** - a szolgáltatás **eltérő időpontokban történő igénybevétele esetén** - **túllépheti** a szolgáltatói nyilvántartásba véglegessé vált döntéssel **bejegyzett férőhelyek számát**. A szolgáltatást **azonos időben** igénybe vevő gyermekek száma **ebben az esetben sem haladhatja meg** a szolgáltatói nyilvántartásba véglegessé vált döntéssel **bejegyzett férőhelyszámot**.

- **Szervezeti Működési Szabályzat (SZMSZ)**

Megjegyzés: Csak hálózatban működtetett családi bölcsőde esetén kell elkészíteni!

Az SZMSZ tartalmazza:

- ✓ az intézmény szervezeti felépítésének leírását,
- ✓ a szervezeti ábrát,
- ✓ több személyes gondoskodási forma egy szervezeti keretben történő megszervezése esetén a szervezeti formát,
- ✓ a belső szervezeti tagozódást, a szervezeti egységek megnevezését és feladatkörét,
- ✓ a szervezeti egységek szakmai együttműködésének, az esetleges helyettesítéseknek a rendjét,
- ✓ az intézmény irányítási és működési rendjével kapcsolatos kérdéseket, ideértve a munkáltatói jogok gyakorlásának rendjét
- ✓ munkaköri leírásokat
- ✓ házirendet
- ✓ Belső szabályzatokat (a felsoroltakon kívül a fenntartó döntése alapján kiegészülhet egyéb szabályzatokkal):
 - iratkezelési szabályzat
 - panaszkezelési szabályzat
 - adatkezelési szabályzat
 - gyakornoki szabályzat
 - felvételi szabályzat
 - térítési díj szabályzat

Gazdasági szabályzatok

- számviteli politika
- pénzkezelési szabályzat
- anyaggazdálkodási, leltár és selejtezési szabályzat
- vagyonvédelmi szabályzat

Műszaki ellátási szabályzatok

- munkavédelmi szabályzat
- tűzvédelmi szabályzat

- gépjármű használati szabályzat

A fenntartó feladata – ha a szakmai program lényeges elemeiben változás következik be (hálózat kialakítása, telephelyváltás, fenntartó váltás, feladatok módosulása, stb.) – a változáshoz igazítani a szakmai programot és azt 15 napon belül az engedélyező hatóságnak bejelenteni.

▪ **A bejegyzés iránti kérelemben a személyi feltételek biztosításának bemutatása**

- **Csatolandó** azon személyeknek, akikkel a jogszabályban előírt kötelező létszámfeltételeket teljesítik és jogszabály alapján szakképesítéshez, illetve tanfolyam elvégzéséhez kötött munkakört betöltő személyeknek a **szakképesítését bizonyító okirat**, illetve a tanfolyam elvégzését bizonyító okirat **másolatát, vagy iskolalátogatási igazolást és a fenntartó nyilatkozatát a folyamatban lévő képzésről.**
- **Csatolandó a fenntartónak és a kötelezően alkalmazandó személyeknek az egybehangzó nyilatkozata**, amelyben kijelentik, hogy az adott munkakörre előírt kötelező létszámfeltételek teljesítése érdekében **közalkalmazotti jogviszonyt, munkaviszonyt, illetve munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyt létesítettek**, vagy – az engedélyes bejegyzése esetén – legkésőbb az engedélyes működésének kezdő időpontjáig **létesítenek.**
- **Csatolandó** a foglalkoztatott személyeknek a nyilatkozata arra vonatkozóan, hogy velük szemben nem állnak fenn a **Gyvt. 15. § (8) bekezdésében meghatározott kizáró okok.**

▪ **A bejegyzés iránti kérelemben a tárgyi feltételek biztosításának bemutatása**

A tárgyi feltételek meglétét az engedélyező szerv helyszíni bejárással ellenőrzi.

A feltételek teljesülése esetén a szolgáltatói nyilvántartásba történő bejegyzésről a működést engedélyező szerv határozatot hoz, melynek véglegessé válását követően az Sznyr. rendelkezése értelmében elektronikus értesítést küld.

II.5 A családi bölcsőde nyitva tartása

A bölcsődei ellátást nyújtó szolgáltató a fenntartó által meghatározott napi nyitvatartási időn belül folyamatosan biztosítja a gyermek bölcsődei ellátását. A gyermek napi gondozási ideje legalább négy óra és legfeljebb tizenkét óra. A sajátos nevelési igényű, illetve a korai fejlesztésre

és gondozásra jogosult gyermek napi gondozási ideje négy óránál kevesebb időtartamban is meghatározható.

- **Nyári zárva tartás**

A családi bölcsőde nyári nyitvatartási rendjét a fenntartó hagyja jóvá. A Gyvt. alapján a fenntartó minden év **február 15-éig** tájékoztatja a szülőket a családi bölcsőde nyári nyitvatartási rendjéről.

A nyári zárva tartás időtartamát a fenntartó **legfeljebb öt hétben** határozhatja meg.

- **Rendkívüli zárva tartás (Gyvt.42/B §/)**

Ha rendkívüli időjárás, járvány, természeti csapás vagy más elháríthatatlan ok miatt a gyermekek napközbeni ellátását biztosító szolgáltató működtetése nem lehetséges, a szolgáltatást nyújtó személy, a településen, fővárosi kerületben működő valamennyi, gyermekek napközbeni ellátását biztosító intézményre kiterjedően a települési önkormányzat jegyzője, a fővárosban a fővárosi kerületi önkormányzat jegyzője a fenntartó egyidejű értesítése mellett - rendkívüli zárva tartást rendel el.

II.6 Napi adatszolgáltatási kötelezettség

- **Igénybevevői Nyilvántartás (KENYSZI*)**

A szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi igénybevevői nyilvántartásról és az országos jelentési rendszerről szóló 415/2015. (XII. 23.) Korm. rendelet valamint a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény alapján a személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások, szolgáltatások finanszírozásának ellenőrzése céljából, valamint a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény szerint, a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások finanszírozásának ellenőrzése céljából **nyilvántartást kell vezetni**, amennyiben a **szolgáltatás költségvetési támogatást kap. Az Igénybevevői Nyilvántartás pontatlan vezetése finanszírozási jogkövetkezményekkel jár!** A napi jelentés elmulasztása esetén a vonatkozó gondozási napok után nem számolható el költségvetési támogatás.

(*A megelőző jogszabályi elnevezése: Központi Elektronikus Nyilvántartás a Szolgáltatást Igénybevevőkről volt, innen ered a közismert KENYSZI elnevezés.)

Az Igénybevevő Nyilvántartásban a napi igénybevételt kell rögzíteni a fenntartó adatszolgáltatójának a családi bölcsőde működési engedélyének első napjától. Ha a családi bölcsődét a szolgáltatás igénybevételére vonatkozó **megállapodásban foglaltak** szerint **a gyermek a csak a hét bizonyos napjain veszi igénybe**, jelen- vagy távollétét **kizárólag ezeken a napokon kell dokumentálni.**

A szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi igénybevevői nyilvántartásról és az országos jelentési rendszerről szóló 415/2015. (XII. 23.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Nyr.) szerint az Igénybevevői Nyilvántartásban való adatrögzítés, időszakos jelentés megtételéhez szükséges, hogy a fenntartó e-képviselőt jelöljen ki.

Részletes tájékoztatás nyújt a KENYSZI Felhasználói kézikönyve adatszolgáltatók, e-képviselők részére című kiadvány Word, valamint PDF formátumban, amely megtalálható az Igénybevevői Nyilvántartás nyitóoldalon a jobb oldali sávban, valamint a rendszer egyes funkcióinak használatával összefüggő technikai kérdésekben a telefonos ügyfélszolgálatról is lehet segítséget kérni.

A KENYSZI-ben elvégzendő feladatok alapvetően az alábbi lépésekre tagozódnak:

Feladat /Felelős

1. E-képviselő kijelölése/ Fenntartó
2. Adatszolgáltató hozzárendelése a szolgáltatáshoz/ E-képviselő
3. Ellátott felvétele, vagy beazonosítása a Törzsadatokban /Adatszolgáltató
4. Ellátás (igénylés) rögzítés /Adatszolgáltató
5. Igénybevétel rögzítése /Adatszolgáltató
6. Önellenzés/ Adatszolgáltató

II.7 A családi bölcsődében fizetendő térítési díjra vonatkozó rendelkezések

Intézményi térítési díj megállapítása

Az intézményi térítési díj meghatározásának alapja az egy gondozási napra megállapított egy főre eső szolgáltatási önköltség. A fenntartó tárgyévi április elsejéig a családi bölcsőde adott évi költségvetése alapján megállapítja az egy főre eső szolgáltatási önköltségét. Az önköltség összegét (nettó és bruttó) a kerekítés szabályairól szóló 2008. évi III. törvény 2. §-ának megfelelő módon kerekítve kell meghatározni.

Az önköltség megállapítása után számítható az intézményi térítési díj összege, ami az egy ellátottra jutó szolgáltatási önköltség és a tárgyévi normatív állami hozzájárulás különbségének az egy napra jutó összege. A jogszabály lehetőséget biztosít arra, hogy egy évben egyszer indokolt esetben módosítani, változtatni lehet a szolgáltatási önköltséget.

A költségvetési támogatásban részesülő családi bölcsőde fenntartója által meghatározható intézményi térítési díj éves összege nem haladhatja meg az öregségi nyugdíj legkisebb összege 300%-ának a tizenkétszeresét, azzal a kitéttel, hogy ezt a költségvetési támogatásban részesülő - nonprofit gazdasági társaság kivételével - gazdasági társasági formában működő vagy egyéni vállalkozó fenntartójára nem kell alkalmazni.

A költségvetési támogatást nem igénylő fenntartó a fizetendő térítési díjat szabadon állapíthatja meg.

Az intézményi térítési díj alapján a fenntartó meghatározza a szülő/törvényes képviselő által a családi bölcsődei ellátásért fizetendő maximalizált személyi térítési díjat, ami nem haladhatja meg az intézményi térítési díj összegét.

A személyi térítési díj összegét az intézményi térítési díjnál alacsonyabb összegben is meghatározhatja.

Személyi térítési díj megállapítása

▪ Általános szabályok

A családi bölcsődében biztosított napközbeni ellátásért a jogszabályi előírások szerint személyi térítési díjat kell fizetni a térítési díjra kötelezett szülőnek vagy törvényes

képviselőnek. A **költségvetési támogatásban részesülő fenntartónak** a személyi térítési díj megállapításánál a gyermek családjában **az egy főre jutó rendszeres havi jövedelmét** kell figyelembe venni, azzal, hogy a **személyi térítési díj összege nem haladhatja meg az egy főre eső jövedelem 50%-át.**

A fenntartó képviselője a **személyi térítési díj összegéről a Megállapodás megkötésekor írásban tájékoztatja a szülőt/törvényes képviselőt.** A személyi térítési díj összege a fenntartó döntésével csökkenthető, illetve elengedhető, ha a kötelezett jövedelmi viszonyai ezt indokoltá teszik. A kötelezettnek joga van a fenntartóhoz fordulni, ha vitatja az összeget, vagy elengedést, mérséklést kér. A fenntartó a személyi térítési díj összegét évente két alkalommal felülvizsgálhatja és megváltoztathatja.

A szülő/törvényes képviselő írásban **vállalhatja az intézményi térítési díjjal azonos személyi térítési díj megfizetését.** Amennyiben a szülő vállalja a mindenkori intézményi térítési díj megfizetését a család jövedelmének igazolása nem szükséges. Ebben az esetben biztosítani kell, hogy az ellátást ilyen módon igénylő ne kerüljön előnyösebb helyzetbe, mint ha a vállalat a kötelezett nem tenné meg, továbbá **vállalhatja a mindenkori intézményi térítési díj és a számára megállapítható személyi térítési díj különbözete egy részének megfizetését.** Ebben az esetben is biztosítani kell, hogy az ellátást ilyen módon igénylő ne kerüljön előnyösebb helyzetbe, mintha a vállalat a kötelezett nem tenné meg.

II.8 A családi bölcsőde finanszírozása

A családi bölcsődében gondozott **saját gyermek után** a központi költségvetésről szóló törvényben biztosított **támogatást nem lehet igénybe venni.**

A családi bölcsőde működéséhez **költségvetési támogatás is igénybe vehető,** melynek feltételeit és mértékét **minden évben a központi költségvetési törvény tartalmazza.** A finanszírozási rendszerbe történő befogadást a fenntartónak kérelmezni kell. A finanszírozási rendszerbe befogadott szolgáltatások állami támogatásra vonatkozó igénylésüket a családi bölcsőde címe szerint illetékes **államkincstári szervhez** nyújthatják be. Az állami támogatást befogadás nélkül, illetve soron kívüli befogadással kapják a Gyvt. 145.§ -ban meghatározott fenntartók. A családi bölcsőde **működési költsége finanszírozható** az adott évi költségvetési törvényben foglaltak

szerinti **költségvetési támogatásból** és a szülők által befizetett **személyi térítési díjból**. Az ellátotti létszám **tervezéskor** az ellátottak éves becsült számának figyelembevételével meghatározott gondozási napok száma osztva 230-cal, **elszámolásnál** a havi jelentőlapok szerinti, naponta ténylegesen ellátásban részesülő gyermekek száma alapján összesített éves gondozási napok száma osztva 230-cal. Kétszeres szorzóval kell figyelembe venni a sajátos nevelési igényű, valamint korai fejlesztésre, gondozásra jogosult gyermekeket.

III GYERMEKEK NEVELÉSE-GONDOZÁSA A CSALÁDI BÖLCSŐDÉBEN

A Gyvt. megfogalmazásában a családi bölcsőde olyan bölcsődei szolgáltatás, amely a gyermekek napközbeni ellátása keretében, a Bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramja szerint, jogszabályban meghatározott végzettséggel rendelkező személy által nyújt szakszerű gondozást és nevelést.

III.1 Gyermekek felvétele a családi bölcsődébe

A családi bölcsődébe a felvétel iránti kérelmet önkéntesen, a szülő/törvényes képviselő saját elhatározásából, a jogosultsági feltételek fennállása esetén nyújthatja be.

- **A családi bölcsődei ellátás feltételeiről a kérelem benyújtásakor a kérelmezőt tájékoztatni kell: (Gyvt. 33.§)**
 - az ellátás tartamáról és feltételeiről
 - a reá vonatkozó nyilvántartásokról
 - az érték- és vagyonmegőrzés módjáról
 - a családi bölcsőde házirendjéről
 - panaszjoga gyakorlásának módjáról
 - a fizetendő térítési díjról

A felvételi döntésről a szülőt/törvényes képviselőt írásban kell értesíteni.

- **Az ellátás megkezdése előtt az adatvédelmi és adatkezelési szabályok betartásával a fenntartó képviselője a szülővel/törvényes képviselővel Megállapodást köt.**

III.2 A gyermeki jogok védelme

Gyermei jogok a Gyvt. értelmezésében: az Alaptörvényben, a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvényben és más törvényekben megfogalmazott, a gyermeket megillető jogok összessége.

A gyermeki jogok védelme minden olyan természetes és jogi személy kötelessége, aki a gyermek nevelésével, oktatásával, ellátásával, törvényes képviselőjének biztosításával, ügyeinek intézésével foglalkozik. A bölcsődei nevelés-gondozás, a vonatkozó gyermeki és szülői jogok és kötelességek figyelembe vételével, a nevelésben a szülő partnereként szolgálja a gyermek fejlődését.

▪ **A szülő joga, hogy:**

- kiválassza a szolgáltatást nyújtó személyt, melyre gyermeke nevelését-gondozását bízza
- megismerje a nevelési-gondozási elveket
- tanácsot, tájékoztatást kérjen és kapjon
- véleményt mondjon, illetve javaslatot tegyen
- megismerje saját gyermeke ellátásával kapcsolatos dokumentumokat

▪ **A szülő kötelessége, hogy:**

- a gyermeke ellátásában közreműködő személyekkel együttműködjön
- a fizetendő térítési díjat időben rendezze
- a házirendet be

▪ **A gyermek joga, hogy:**

- segítséget kapjon a saját családjában történő nevelkedéséhez, személyiségének kibontakoztatásához, a fejlődését veszélyeztető helyzet elhárításához, a társadalomba való beilleszkedéshez
- sérülés, tartós betegség esetén a fejlődését és személyisége kibontakozását segítő különleges ellátásban részesüljön
- a fejlődésére ártalmas környezeti és társadalmi hatások, valamint az egészségére káros szerek ellen védelemben részesüljön

- emberi méltóságát tiszteletben tartás, a bántalmazással – fizikai, szexuális vagy lelki erőszakkal az elhanyagolással szemben védelemben részesüljön
- a hátrányos megkülönböztetés minden formájától mentes nevelésben-gondozásban részesüljön

A gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvényben, továbbá az Alaptörvényben meghatározott gyermeki jogok érvényre juttatása érdekében, a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvénnyel, valamint a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvénnyel összhangban az Országgyűlés megalkotta az 1997. évi XXXI. törvényt a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (Gyvt.).

A Gyvt. meghatározza, hogy a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése érdekében minden szolgáltató, szolgáltatásban dolgozó feladata és kötelezettsége a gyermekek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődésének figyelemmel kísérése, elősegítése, s amennyiben e téren veszélyeztetettséget észlelnek, a gyermek támogatása, megsegítése érdekében történő beavatkozás. Amennyiben a saját hatáskörükben nyújtott segítő beavatkozás nem elégséges, nem idéz elő pozitív változást a gyermek helyzetében, kötelesek jelzéssel élni a területileg illetékes család- és gyermekjóléti szolgálat felé.

A törvény felsorolja a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjait, akik kötelesek egymással együttműködni és egymást kölcsönösen tájékoztatni. A jelzőrendszeri tagok a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése érdekében a gyermekvédelmi jelzőrendszer működésének és működtetésének szakmai módszereit alkalmazva járnak el, amelyeket a miniszter az általa irányított minisztérium honlapján közzé tesz.

▪ **Gyermekjogi képviselő**

A gyermeki jogok minél szélesebb körű érvényesülése érdekében gondoskodni kell arról, hogy a szülő/törvényes képviselő számára megismerhető legyen a gyermekjogi képviselő neve, telefonszáma, valamint fogadóóráinak helye és időpontja.

- A szolgáltató biztosítja a gyermekjogi képviselő részére:
 - ✓ annak odalátogatása során a szolgáltatás területén belül a szülővel négy szemközt beszélgetés lefolytatására alkalmas megfelelő helyiséget

- ✓ a helyszínen való tájékozódást és az iratokba való betekintés lehetőségét

A gyermekjogi képviselő által írásban tett észrevételekre, megkeresésekre a szolgáltató 15 napon belül köteles válaszolni, illetőleg megtett intézkedéseiről a gyermekjogi képviselőt értesíteni.

Panaszkezelés

A családi bölcsőde, formájában biztosított napközbeni ellátásban részesülők érdekvédelmére a fenntartónak **érdekképviselői fórumot nem kell működtetnie**. E szolgáltatások és ellátások esetén a panaszjog gyakorlására a Gyvt. 36. §-ban foglaltakat kell alkalmazni.

A gyermek szülője vagy más törvényes képviselője a házirendben foglaltak szerint panasszal élhet az ellátást érintő kifogások orvoslása érdekében,

- a gyermeki jogok sérelme, továbbá a szolgáltatásban dolgozók kötelezettségszegése esetén
- iratbetekintés megtagadása esetén

A szolgáltatást nyújtó a panaszt kivizsgálja, és tájékoztatást ad a panasz orvoslásának lehetséges módjáról. A gyermek szülője vagy törvényes képviselője a fenntartóhoz vagy a gyermekjogi képviselőhöz fordulhat, ha 15 napon belül nem kap értesítést a vizsgálat eredményéről, vagy ha a megtett intézkedéssel nem ért egyet.

III.3 A bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramja

Bevezetés

A Bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramjának (a továbbiakban: Alapprogram) célja, hogy keretet adjon a Magyarországon működő bölcsődei ellátást biztosító intézményben, **szolgáltatásban** folyó szakmai munkának. Az Alapprogram tartalma és szemlélete összhangban van Magyarország Alaptörvényével, a 3 év alatti korosztály ellátására és nevelésére-gondozására vonatkozó jogszabályokban foglaltakkal, a bölcsődei ellátás keretében végzett nevelés hagyományaival, felhalmozott értékeivel, a nemzeti sajátosságokkal, a legújabb koragyermekkorai kutatások eredményeivel. Az Alapprogram fejezetei valamennyi bölcsődei ellátásra (bölcsődére,

mini bölcsődére, munkahelyi bölcsődére, **családi bölcsődére**) vonatkoznak, az egyes ellátási formák sajátosságainak figyelembevételével.

A jogszabályi előírások, a szolgáltatást igénybe vevők szükségletei és az intézményi adottságok alapján a bölcsődei ellátást nyújtó intézménynek, szolgáltatónak helyi szakmai programot kell készíteni, amelynek meg kell felelni az Alapprogramban foglaltaknak.

A bölcsődei nevelés középpontjában a kisgyermek és közvetett módon a kisgyermeket nevelő családok állnak. Az Alapprogram a családra, mint komplex rendszerre tekint, melynek értelmében nem csak a kisgyermek nevelését-gondozását, hanem az egész család támogatását célozza meg.

A bölcsődei nevelés

A bölcsődei nevelés célja, hogy a kisgyermek elsajátítsa azokat a készségeket, képességeket, amelyek segítik őket abban, hogy hatékonyan és kiegyensúlyozottan viselkedjenek saját kulturális környezetükben, sikeresen alkalmazkodjanak annak változásaihoz. A bölcsődei nevelés mindezt olyan szemlélettel és módszerekkel teszi, amelyek segítik a családi nevelés elsődlegességének tiszteletét.

A bölcsődei nevelés további célja, hogy a koragyermekkori intervenció szemléletének széles körű értelmezésével összhangban minden kisgyermekre és családjára kiterjedő prevenciós tevékenységet folytasson. Ez magában foglalja a veszélyeztetett, bántalmazott és az elhanyagolt, a korai fejlesztésre, gondozásra, valamint a sajátos nevelési igényű, a tartósan beteg, az ártalmas környezeti vagy társadalmi hatásoknak kitett gyermekek érdekében tett intézkedéseket.

A bölcsődei ellátást nyújtó intézmény, szolgáltató családbarát intézményként, szolgáltatásként magas színvonalon nyújtott nevelő-gondozó tevékenységével hozzájárul a családok életminőségének javításához, a szülők munkavállalási esélyeinek növeléséhez.

A bölcsődei nevelés alapelvei

- **A család rendszerszemléletű megközelítése**

A család rendszerszemléletű megközelítése értelmében a bölcsődei nevelésben elsődleges szempont a család működésének megismerése, megértése.

A rendszerszemlélet lényege, olyan komplex látásmód alkalmazása, amely nem csak a kisgyermeket, hanem a családot is kiindulópontnak tekinti. Az alrendszerek működését, az interakciós mintákat a kisgyermek visszatükrözi, ezáltal képet kaphatunk a család erősségeiről és gyengeségeiről. Az erősségek hangsúlyozása, a szülői kompetencia erősítése révén a szakember hozzájárulhat a család életminőségének javításához.

- **A koragyermekkorai intervenció szemlélet befogadása**

A koragyermekkorai intervenció magában foglal minden olyan tevékenységet, amely a kisgyermek egyéni igényeihez, fejlettségi szintjéhez igazodó szükségleteinek meghatározását és figyelembevételét szolgálja. Jelenti ez azt is, hogy minél korábban szükséges kellő mértékű információt és támogatást nyújtani az érintett családoknak az eltérő fejlődés felismeréséhez, s a problémahelyzetnek megfelelő kezeléséhez.

A bölcsődei ellátást nyújtó intézmény, szolgáltató funkciójából adódóan alkalmas színtér a koragyermekkorai intervenció szemléletének alkalmazására. Ennek értelmében a kisgyermeknevelő egyik fontos feladata az esetlegesen felmerülő fejlődésbeli lemaradások, megtorpanások felismerése és jelzése, a korai megsegítés. Mindez a szülők bevonásával, a kompetenciahatárok betartásával, családközpontú szemlélet mentén a szükséges beavatkozások, intézkedések megtételével történik.

- **A családi nevelés elsődleges tisztelete**

A kisgyermek nevelése a család joga és kötelessége. A bölcsődei ellátást nyújtó intézmény, szolgáltató a családi nevelés értékeit, hagyományait és szokásait tiszteletben tartva és azokat erősítve vesz részt a gyermekek nevelésében. Mindezek értelmében fontos a szülők számára lehetővé tenni a tevékeny, különböző szinteken és módokon megvalósuló bekapcsolódást a bölcsődei ellátást nyújtó intézmény, szolgáltató életébe.

- **A kisgyermeki személyiség tisztelete**

A kisgyermek egyedi, megismételhetetlen, mással nem helyettesíthető individuum, egyéni szükségletekkel rendelkező, fejlődő személyiség. Különleges védelem, szeretetteljes bánásmód,

tisztelet és bizalom illeti meg. Alapvető jog, hogy a gyermek fejlődéséhez megkapjon minden segítséget, szükség esetén speciális ellátásban, fejlesztésben részesüljön.

A bölcsődei nevelés a gyermeki személyiség teljes kibontakoztatására, a személyes, a szociális és a kognitív kompetenciák fejlődésének segítésére irányul az alapvető gyermeki jogok tiszteletben tartásával. Kiemelt figyelmet fordít az etnikai, kulturális, vallási, nyelvi, nemi, valamint fizikai és mentális képességbeli különbözőségek iránti tolerancia kialakítására, a másság elfogadására, az előítélet-mentes, befogadó légkör megteremtésére.

▪ **A kisgyermeknevelő személyiségének meghatározó szerepe**

A bölcsődei nevelésben a korosztály életkori sajátosságaiból adódóan meghatározó a kisgyermeknevelő szerepe, aki személyiségén keresztül hat a kisgyermekre és a családra. A feladatok színvonalas megvalósítására elfogadó, érzelmi melegséggel, megfelelő szakmai kompetenciával és identitással, kellő önismerettel, magas szintű társas készségekkel bíró szakember képes. Ebből adódóan a kisgyermeknevelő felelős a szakmai tudása szinten tartásáért, gyarapításáért, szakmai kompetenciái fejlesztéséért

▪ **A biztonság és a stabilitás megteremtése**

A kisgyermek egyéni igényeitől függő bölcsődei ellátást nyújtó intézménybe, szolgáltatóhoz történő beszoktatására, az adaptációs időszakra úgy tekintünk, mint a kisgyermek elveszett biztonságának újrateremtésére.

A kisgyermek személyi és tárgyi környezetének állandósága („saját kisgyermeknevelő”-rendszer, felmenőrendszer, csoport- és helyállandóság) növeli az érzelmi biztonságot, alapul szolgál a tájékozódáshoz, a jó szokások kialakulásához.

A napirend folyamatosságából, az egyes mozzanatok egymásra épüléséből fakadó ismétlődések tájékozódási lehetőséget, stabilitást, kiszámíthatóságot eredményeznek a napi események sorában, növelik a gyermek biztonságérzetét. A biztonság nyújtása természetesen magában foglalja a fizikai és a pszichikai erőszak minden formájától való védelmet is.

- **Fokozatosság megvalósítása**

A fokozatosságnak a bölcsődei nevelés összes területét érintő bármely változás esetén érvényesülnie kell. A kisgyermek új helyzetekhez való fokozatos hozzászoktatása segíti alkalmazkodását, a változások elfogadását, az új dolgok, helyzetek megismerését, a szokások kialakulását.

- **Egyéni bánásmód érvényesítése**

A kisgyermek fejlődéséhez alapvető feltétel a kisgyermeknevelő elfogadó, empatikus, hiteles nevelői magatartása. A bölcsődei nevelésben figyelembe kell venni a kisgyermek spontán érésének, egyéni fejlődésének ütemét, a pillanatnyi fizikai és pszichés állapotát, kompetenciáját, nemzetiségi/etnikai, kulturális és vallási hovatartozását. A fejlődés ütemét mindig magához a gyermekhez viszonyítva kell megítélni. Minden új fejlődési állomásnak kiindulópontja maga a gyermek. Ezért fontos, hogy a bölcsődei ellátást nyújtó intézménybe, szolgáltatóhoz járó kisgyermek mindegyike egyéni szükségleteihez igazodó mértékben részesüljön érzelmi biztonságot nyújtó gondoskodásban és támogatásban. Ennek a szemléletnek az érvényesítéséhez törekedni kell a gyermek és a család sokoldalú megismerésére.

- **Gondozási helyzetek kiemelt jelentősége**

A gondozási helyzetek a kisgyermeknevelő és a kisgyermek interakciójának bensőséges, intim helyzetei.

A gondozási helyzetek megvalósulása során a nevelésnek és a gondozásnak elválaszthatatlan egységet kell alkotnia. A gondozás minden helyzetében nevelés folyik, a nevelés helyzetei, lehetőségei nem korlátozódhatnak a gondozási helyzetekre. A fiziológiai szükségletek kielégítése megteremti a magasabb rendű szükségletek kielégítésének feltételeit, ezért támogató, biztonságos légkörben kell megvalósulnia. A professzionális gondozás, hozzájárul a személyes kapcsolatok pozitív alakulásához és a nevelési feladatok megvalósulásának egyik kiemelt színtere.

- **A gyermeki kompetenciakésztetés támogatása**

A korai életévekben alapozódnak meg a kognitív, érzelmi és társas kompetenciák, ezért támogatásuk kiemelt jelentőséggel bír a bölcsődei nevelésben. Biztosítani kell annak a

lehetőségét, hogy a kisgyermek a játékon, a gondozási helyzeteken és egyéb tevékenységeken keresztül ismeretekhez, élményekhez, tapasztalatokhoz jusson, átélhesse a spontán tanulás örömét, megerősödjön benne a világ megismerésének vágya. Kíváncsiságának fenntartásával, pozitív visszajelzések biztosításával segíteni kell önálló kezdeményezéseit, megteremtve ezáltal az egész életen át tartó tanulás igényének, folyamatának biztos alapjait.

A bölcsődei nevelés feladatai

▪ A családok támogatása, annak erősségeire építve a szülői kompetencia fejlesztése

A bölcsődei ellátást nyújtó intézmény, szolgáltató, mint a kisgyermekes családokkal kapcsolatba kerülő első gyermekintézmény jelentős szerepet tölt be a szülői kompetencia fejlesztésében. A család erősségeinek megismerése, támogatása a pozitívumok kiemelésével valósul meg.

A családi és bölcsődei nevelés összhangja, a szülők és a kisgyermeknevelők közötti egyenrangú, konstruktív, kölcsönös bizalmon alapuló partneri kapcsolat elengedhetetlen feltétel a kisgyermek harmonikus fejlődéséhez. A szülő ismeri legjobban gyermekét, így közvetíteni tudja szokásait, igényeit, szükségleteit, nagymértékben segítve ezzel a kisgyermeknevelőt a gyermek ismeretén alapuló differenciált, egyéni bánásmód kialakításában. A kisgyermeknevelő, mint szakember, szaktudására, tapasztalataira építve, a szülők igényeihez igazodva közvetíti a kora gyermekkori fejlődéssel, neveléssel kapcsolatos ismereteket, módszereket.

▪ Egészségvédelem, az egészséges életmód megalapozása

A szakemberek feladata a kisgyermek fejlődésének nyomon követése, dokumentálása, támogatása, a harmonikus testi és lelki fejlődéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet megteremtése.

A primer szükségletek egyéni igények szerinti kielégítése a gondozási helyzetekben valósul meg. A rugalmas, a kisgyermek életkorához, egyéni fejlettségi szintjéhez és az évszakhoz igazodó napirend biztosítja az életkornak megfelelő változatos és egészséges táplálkozást, a játék, a mozgás, a szabad levegőn való aktív tevékenység és pihenés feltételeit. Az egészséges életmód, az egészségnevelés érdekében törekedni kell az alapvető kultúrhigiénés szokások kialakítására.

A prevenciós feladatok megvalósításába szükség esetén speciális szakemberek is bevonhatók: gyermekorvos, dietetikus, gyógypedagógus, pszichológus, mentálhigiénés szakember, gyermekfegyszakorvos stb.

Elsősorban preventív szerepet tölthet be, de a korai fejlesztésre, gondozásra, valamint a sajátos nevelési igényű, a magatartás- vagy más fejlődési problémákkal küszködő kisgyermekes esetében korrektív lehetőségeket hordoz, az intézmény lehetőségeihez mérten kialakított, a nagymozgások gyakorlásához, különféle mozgásfejlesztéshez szükséges eszközökkel felszerelt szoba vagy erre a célra alkalmas helyiség, hidroterápiás medence vagy fejlesztő-, só-, fény-, hang-, zene-, mese- vagy alkotóterápiás szoba.

▪ **Az érzelmi és társas kompetenciák fejlesztése**

A biztonságot nyújtó nevelői magatartás magában foglalja a szakember érzelmi elérhetőségét és hitelességét, az érzelmek kifejezésére való ösztönzést, a pozitív és biztató üzenetek rendszeres közvetítését, a világos elvárások és határok megfogalmazását. A kisgyermek bölcsődei ellátást nyújtó intézménybe, szolgáltatóhoz történő kerülése több lehetőséget teremt a társas kapcsolatok megtapasztalására. Az együttlét helyzetei az énérvényesítés, a tolerancia, az empátia gyakorlásának színterei, amelyek hozzájárulnak az érzelmi és társas kompetenciák fejlesztéséhez.

Törekedni kell az együttélés szabályainak elfogadtatására, a mások iránti nyitottság megőrzésére. A kisgyermeknevelő feladata a kisgyermekes beszédkészségének fejlesztése érdekében az ingerekben gazdag, tiszta nyelvi környezet biztosítása, a kommunikációs kedv felkeltése és fenntartása a bölcsődei nevelés-gondozás minden helyzetében, mondókák, énekek, versek, mesék közvetítésével.

Különös figyelmet kell fordítani a korai fejlesztésre, gondozásra, valamint a sajátos nevelési igényű és a hátrányos helyzetű gyermekek társas és érzelmi kompetenciáinak fejlesztésére, a szülők támogatására, szükség esetén más segítő szakemberek bevonásával is. A segítségnyújtás módszereinek a család igényeihez, szükségleteihez kell igazodnia.

▪ **A megismerési folyamatok fejlődésének segítése**

A kisgyermek érdeklődésének erősítése a játékos felfedezés és a cselekvéses tanulás lehetőségeinek megteremtése a kisgyermeknevelő aktív részvételével és a megfelelő környezet kialakításával történik. A bölcsődei nevelés-gondozás helyzeteiben a szakember ismeretet nyújt, segíti a tájékozódást, a tapasztalatok és élmények feldolgozását.

A kisgyermek igényeihez igazodó közös tevékenység során szerepet kap az élmények, viselkedési és helyzetmegoldási minták nyújtása, az önálló próbálkozás és a kreativitás támogatása.

Az önálló választás és a döntési képesség kialakulását segíti a bátorító, ösztönző nevelői magatartás.

▪ **A bölcsődei nevelés főbb helyzetei**

Alapvető szempont, hogy a bölcsődei élet a kisgyermek számára élményt nyújtó, részvételre motiváló, tanulási tapasztalatokat biztosító legyen. Valamennyi tevékenység, élethelyzet alakításának módszertani alapja az egyéni bánásmód érvényesítése, a gyermek pozitív önállósági törekvéseinek, önértékelésének erősítése.

▪ **Tanulás**

A teljesítményelváráshoz kötött, erőltetett ismeretgyarapításnak a bölcsődei ellátást nyújtó intézményben, szolgáltatónál nincs helye. A bölcsődei nevelés területén a tanulás fogalmát a lehető legtágabban értelmezzük. Tanulás, minden olyan tapasztalat-, illetve információszerzési folyamat, amely tartós változást idéz elő a viselkedésben, illetve a gondolkodásban, valamint elősegíti, hogy a gyermek megismerje önmagát és környezetét. A tanulás a gyermek korából és fejlettségéből adódó tevékenységekbe ágyazottan történik.

A tanulás legfontosabb irányítója a személyes kíváncsiság, az érdeklődés.

A kisgyermekkor tanulás színterei a természetes élethelyzetek: a gondozás és a játék, a felnőttel és a társakkal való együttes tevékenység és a kommunikáció. A tanulás formái az utánzás, a spontán játékos tapasztalatszerzés, a kisgyermeknevelő-gyermek interakcióból származó ismeretszerzés és szokáskialakítás. A kisgyermeknevelőnek a korai fejlesztésre, gondozásra

szoruló, sajátos nevelési igényű gyermekek esetében szem előtt kell tartania, hogy náluk más jellegű és hosszabb időt vesz igénybe a tanulási folyamat.

A beszéd a kisgyermekkorban tanulás nagyon fontos eleme. A kommunikatív képességek fejlődésének feltételei a biztonságos és támogató környezetben zajló felnőtt-gyermek és gyermek-gyermek interakciók. Figyelembe kell venni azoknak a gyermekeknek a nyelvi szükségleteit, akiknek nem a magyar az anyanyelvük.

▪ **Gondozás**

A gondozás bensőséges interakciós helyzet a kisgyermeknevelő és gyermek között, amelynek elsődleges célja a gyermek fizikai, testi szükségleteinek maradéktalan kielégítése.

A személyes és a szociális kompetenciák kialakulásának egyik feltétele, hogy a gyermek csecsemőkortól kezdve aktívan vehessen részt a gondozási helyzetekben, lehetősége legyen úgy próbálkozni, hogy közben érzi a kisgyermeknevelő figyelmét, biztatását, támogató segítségét. Sikeres próbálkozásait a felnőtt megerősítéssel, dicséréssel jutalmazza, ami növeli az együttműködési kedvet. A gondozási helyzetekben sem érvényesülhet teljesítményelvárás. Lényeges, hogy elegendő idő álljon rendelkezésre, mivel az egyes mozzanatok megtanulása gyakorlást igényel. A felnőttel való kommunikáció érzelmi töltése, a kisgyermeknevelőnek a gyermekről adott jelzései kihatnak az önelfogadásra, a személyiség egészséges alakulására.

A gondozás minősége jelentős mértékben befolyásolja a szokások kialakulását és az önállósodás folyamatát, ezért a kisgyermeknevelőnek a gondozási helyzetekben támogató, megerősítő légkört kell teremtenie.

▪ **Játék**

A játék a gyermekkor legfontosabb tevékenysége, ami segít a világ megismerésében és befogadásában, elősegíti a testi, értelmi, érzelmi és szociális fejlődést. Ezért a szabad, a gyermek önkéntes kezdeményezésén, előzetes ismeretein, tapasztalatain alapuló tevékenységét kell fókuszba helyezni. A kötött foglalkozás jellegű tevékenységeknek a bölcsődei nevelésben nincs helye. A kisgyermeknevelő a játék feltételeinek (megfelelő hangulat, hely, idő, eszközök) biztosításával és nevelői magatartásával támogatja az elmélyült, nyugodt játéktevékenységet, a

kreativitást. A kisgyermeknevelő a gyermek igényeitől és a helyzettől függően kezdeményez, esetenként mintát nyújt, szerepet vállal a játékban, annak tartalmát ötleteivel, javaslataival színesíti. A játék ad elsősorban lehetőséget a társas kapcsolatok alakulására. A kisgyermeknevelővel, a többi gyermekkel való együttlét örömforrás a kisgyermek számára, a társak viselkedése mintát nyújt, segítve a szociális képességek fejlődését.

▪ **Mozgás**

A csecsemő- és kisgyermekkor az alapvető mozgásformák kialakulásának és fejlődésének időszaka. A kisgyermek mozgásigénye rendkívül nagy, számukra örömforrás a mozgás. Ezért a szobában és az udvaron is biztosítani kell a minél nagyobb mozgásteret, a mozgásfejlesztő játékokat. A játékeszközökkel szemben elvárás, hogy felkeltsék az érdeklődést, fenntartsák a mozgásaktivitást és használatuk biztonságos legyen.

Biztosítani kell a környezet balesetmentességét és a veszélyforrások kiküszöbölését. Csecsemőknek olyan játszóhelyet kell biztosítani, amely védett, ugyanakkor elegendő helyet biztosít, például: hempergő, elkerített szobasarok.

A nagymozgásos játékokra a szabadban, az udvaron és a teraszon több lehetőség nyílik, mint a szobában. Még több lehetőséget kínál a benti nagymozgásos játékokkal felszerelt külön helyiség használata. Minél változatosabb mozgásra van lehetősége a kisgyermeknek, annál nagyobb örömet lelik a játékban.

A mozgásfejlesztő eszközök használata során a kisgyermek szabadon próbálhatja, végezheti az egyes mozgásformákat, fejlődik mozgáskoordinációjuk, harmonikussá válik a mozgásuk. Az önállósági törekvések támogatása során a gondozási műveletekben való aktív részvétel lehetőséget ad a praktikus mozgások gyakorlására, finomítására.

▪ **Mondóka, ének**

A bölcsődei ellátást nyújtó intézményben, szolgáltatónál sokrétű zenei élmény átélésére, tapasztalatszerzésre ad lehetőséget a környezet hangjainak megfigyelése, a kisgyermeknevelő ének- és beszédhangja, spontán dúdolgatása, ritmusos szövegmondása, a dallam és ritmushangszerek hallgatása, megszólaltatása, a közös éneklés. A kisgyermek életkori

sajátosságaihoz, egyéni fejlettségéhez, érzelmi, hangulati állapotához igazodó, felelősséggel kiválasztott és alkalmazott játékos mondókák, gyermekdalok, népdalok és értékes zeneművek felkeltik a kisgyermek érdeklődését, formálják esztétikai érzékenységét, zenei ízlését, segítik a hagyományok megismerését és továbbélését. A személyes kapcsolatban, játékhelyzetekben átélt mondókázás, éneklés, zenehallgatás pozitív érzelmeket kelt, örömelményt, érzelmi biztonságot ad a kisgyermeknek. Az ismétlődések, a játékos mozdulatok megerősítik a zenei élményt, a zenei emlékezetet. Érzelmi alapon segítik az anyanyelv, a zenei anyanyelv elsajátítását, a személyiség fejlődését, hozzájárulnak a kisgyermek lelki egészségéhez, valamint a csoportban a derűs, barátságos légkör megteremtéséhez. A bölcsődei ellátást nyújtó intézményben, szolgáltatónál végzett zenei nevelés eredményes megvalósítása lehetőséget nyújt a kisgyermek további zenei fejlődésére.

▪ **Vers, mese**

A vers, mese nagy hatással van a kisgyermek érzelmi és értelmi fejlődésére (ezen belül a beszéd, a gondolkodás, az emlékezet és a képzelet fejlődésére), valamint a szociális fejlődésre. A versnek elsősorban a ritmusa, a mesének pedig a tartalma hat az érzelmeken keresztül a személyiségre. A verselés, mesélés, képeskönyv-nézegetés bensőséges kommunikációs helyzet, így egyszerre feltétele és eredménye a kisgyermek alapvető érzelmi biztonságának. A gyermek olyan tapasztalatokra, ismeretekre tesz szert, amelyeknek megszerzésére más helyzetekben nincs lehetősége. A közös mesélés élménye segíti az aktív szókincs kialakulását és a világról való ismeretek megszerzését.

A bölcsődei ellátást nyújtó intézményben, szolgáltatónál a népi és az irodalmi műveknek egyaránt helye van.

A helyzetek alakítását, alakulását a gyermekek pillanatnyi érzelmi állapota és ebből fakadó igényei befolyásolják elsősorban.

▪ **Alkotó tevékenységek**

Az öröm forrása maga a tevékenység – az érzelmek feldolgozása és kifejezése, az önkifejezés –, nem pedig annak eredménye. Éppen ezért nem kötelező jellegűek, a gyermek érdeklődésének megfelelően kapcsolódhat az ilyen jellegű tevékenységekbe. A kisgyermeknevelő feladata a

tárgyi feltételek és elegendő idő biztosítása, az egyes technikák, eszközhasználat megmutatása, a kisgyermek pillanatnyi igényének megfelelő technikai segítségnyújtással az alkotókedv ébrentartása.

A kisgyermek alkotásának elismerésével és megbecsülésével a kisgyermeknevelő segíti az alkotó tevékenységek iránti érdeklődés fenntartását és az alkotásból fakadó öröm személyiségfejlődésre gyakorolt pozitív hatásainak érvényesülését. A leggyakoribb alkotó tevékenységi formák a bölcsődei ellátást nyújtó intézményben, szolgáltatónál: nyomhagyó eszközök használata, firkálás, gyurmázás, ragasztás, gyűrés, tépés, ujjfestés vagy vastag ecsettel festés.

▪ **Egyéb tevékenységek**

Ezek a tevékenységek valamilyen élethelyzet közös előkészítéséhez és megoldásához, a környezet aktív megismeréséhez, az egymásról és a környezetről való gondoskodáshoz kapcsolódnak (pl. babafürdetés, viráglocsolás, őszi falevelek gereblyézése, karácsonyi süteményszaggatás, gyümölcssaláta készítése stb.). Az öröm forrásai az „én csinálom” élményének, az együttességnek, a közös munkálkodásnak és a tevékenység fontosságának, hasznosságának átélése. A kisgyermek barmikor bekapcsolódhatnak és barmikor kiléphetnek, az önkéntesség nagyon fontos, a tevékenykedés nem lehet feladat. Ezek a helyzetek lehetőséget nyújtanak az együttműködésre, a feladatok megosztására, ok-okozati összefüggések felfedezésére, megértésére.

A bölcsődei nevelés megvalósításának sajátos feltételei

▪ **„Saját kisgyermeknevelő”-rendszer**

A kisgyermeknevelő a bölcsődei nevelés szakembere, aki személyiségével, nevelői attitűdjével mintát jelent a családok és a gyermekek számára egyaránt.

A „saját kisgyermeknevelő”- rendszer a biztonság és a stabilitás megteremtésének szabályán alapul. A csoport vagy a csoport gyermekeinek egy része tartozik közvetlenül egy kisgyermeknevelőhöz. A „saját kisgyermeknevelő” szoktatja be a gyermeket a bölcsődébe, és a

bölcsődébe járás egész időtartama alatt ő a kisgyermek nevelője (felmenőrendszer), aki felelősséggel tartozik a rábízott gyermekekért.

Ő kíséri figyelemmel a kisgyermek fejlődését, tartja számon az egyes fejlődési állomásokat, vezeti az ehhez kapcsolódó szakmai dokumentációt.

A korosztály életkori sajátosságainak megfelelő fejlődési skálákat, megfigyelési módszereket alkalmaz, a kapott információk elemzését, és a következtetések levonását önállóan végzi.

A „saját kisgyermeknevelő”- rendszerben több figyelem jut minden gyermekre, számon lehet tartani a gyermekek egyéni igényeit, problémáit, szokásait, elsősorban a „saját kisgyermeknevelő” segíti át őket a bölcsődei élet során adódó nehézségeken.

▪ **Gyermekcsoportok szervezése**

A bölcsődei ellátást nyújtó intézményben, szolgáltatónál a gyermekcsoport létszáma jogszabály által meghatározott. Az előírtnál magasabb csoportlétszám nem fogadható el, mivel a minőségi bölcsődei nevelést az életkornak és a sajátos igényeknek megfelelő felnőtt-kisgyermek arány garantálja.

A bölcsődei nevelés alapelveinek megfelelően a kisgyermek a bölcsődébe járás teljes időtartama alatt ugyanabba a gyermekcsoportba jár. Életkor szerint homogén és vegyes csoportok egyaránt előfordulnak. A szakmai elveknek megfelelőbb az életkor szerinti homogén csoport, mert a gyermekek közötti nagy egyéni különbségek kezelése homogén csoportban sem könnyű feladat és a vegyes korcsoport előnyei a bölcsődés korban kevésbé érvényesülnek, mint a későbbi életszakaszokban.

▪ **Tárgyi feltételek**

A kisgyermeket körülvevő tárgyi környezetet – a bölcsődei ellátást nyújtó intézmény, szolgáltató épületét, játszóudvarát és egyéb helyiségeit –, a jogszabályi és szakmai előírások, a csoportokba járó kisgyermekek létszáma, életkora, igényei alapján úgy kell kialakítani, hogy az biztonságos legyen és a bölcsődei nevelés megvalósítását szolgálja.

▪ **Napirend**

A jól szervezett, folyamatos, ugyanakkor rugalmas napirend a kisgyermek igényeinek, szükségleteinek kielégítését, a nyugodt, kiszámítható, folyamatos gondozás feltételeit, annak megvalósítását biztosítja, megteremtve a biztonságérzetet, a kiszámíthatóságot, az aktivitás és az önállósodás lehetőségét. A napirenden belül az egyes kisgyermek igényeit úgy kell kielégíteni, hogy közben a csoport életében is áttekinthető rendszer legyen, a gyermekek tájékozódhassanak a várható eseményekről, kiiktatódjon a felesleges várakozási idő. Ez egyben a csoport belső nyugalma is biztosítja.

A napirendben kellő időt szükséges biztosítani a minőségi gondozásra és a szabad játéktevékenységre.

A napirend függ a gyermekcsoport életkori összetételétől, fejlettségétől, szükségleteitől, de befolyásolják azt az évszakok, az időjárás, a csoportlétszám és egyéb tényezők is. A napirend kialakításának további feltételei a személyi állandóság („saját kisgyermeknevelő”-rendszer), a tárgyi feltételek, a jó munkaszervezés, a bölcsődei dajkával való összehangolt munka, a kisgyermek otthoni életének, életritmusának lehetőség szerinti figyelembevétele.

Családok támogatásának módszerei és lehetőségei

A családok támogatása a családban hatékonyan működő erőforrások felkutatására és ezen erőforrások eredményes működtetésére irányul, amely hozzájárul a család szocializációs funkciójának minél szélesebb körű kibontakozásához. Ez a megközelítés szem előtt tartja a családi nevelés elsődlegességét, a bölcsődei ellátás családi nevelésre való épülését. A kapcsolattartásnak, tájékoztatásnak több formája van, mindegyik más-más szerepet tölt be, ezért célszerű párhuzamosan minél többet alkalmazni belőlük.

▪ **A családlátogatás**

A családlátogatás célja a családdal való kapcsolatfelvétel, a kisgyermek és a szülők otthoni környezetben való megismerése. Lehetőség szerint az első családlátogatásra a beszoktatás megkezdése előtt, a kisgyermek ébrenléti idejében kerüljön sor. A családlátogatás arra is lehetőséget nyújt, hogy a szülő bővebben informálódjon a bölcsődei életéről, jobban megismerje

azokat a kisgyermeknevelőket, akikre gyermekét bízta. A családlátogatás fontos színtere a bizalmi kapcsolat megalapozásának, ami feltétele a későbbi jó együttműködésnek.

- **Beszoktatás (adaptáció) – szülővel történő fokozatos beszoktatás**

A szülővel történő fokozatos beszoktatás a családdal való együttműködést helyezi előtérbe. Az anya, az apa vagy más családtag jelenléte biztonságot ad, segíti a kisgyermeknevelő és a gyermek között az érzelmi kötődés kialakulását, ezzel a gyengéd átmenetet, az új környezethez való alkalmazkodást. A szülővel történő fokozatos beszoktatás folyamata során a kisgyermeknevelő tovább építi a bizalmi kapcsolatot a szülővel, információt nyújt számára a bölcsődei nevelés tartalmáról és a kisgyermekfejlődés sajátosságairól.

- **Napi kapcsolattartás**

A napi kapcsolattartás célja a rövid, kölcsönös informálás a kisgyermek érzelmi állapotáról, hangulatáról, az őt érintő napi történésekről, változásokról. Az egyéni igények, kérések megfogalmazására is ezen alkalmakkor kerül sor. Az interakciós helyzetet a pozitív hangvétel jellemzi, de a negatív eseményekről is tényszerű tájékoztatás történik, a szakmai etikai szabályoknak és az időkereteknek megfelelően.

- **Egyéni beszélgetés**

Az egyéni beszélgetés a kisgyermek fejlődéséről szóló részletes, kölcsönös tájékozódást vagy a hosszabb megbeszélést igénylő kérdések, nevelési problémák közös átgondolását szolgáló találkozási forma. Kezdeményezheti a szülő, a kisgyermeknevelő, a bölcsődevezető. A szakmai kompetencián túlmenő kérdésben egyéb szakember közreműködését kell kérni

- **A szülőcsoportos beszélgetések**

A szülőcsoportos beszélgetések a bölcsődei nevelési évenként legalább három alkalommal szervezett tematikus beszélgetések a csoportba járó kisgyermekek szüleit foglalkoztató aktuális nevelési témákról. A csoportos beszélgetéseket a kisgyermeknevelők vezetik, a szülőkkel kialakított partneri viszonyra építve. A problémák megosztása, egymás meghallgatása segíti a szülői kompetenciaérzés megtartását. Lehetőség van az egymástól hallott helyzetkezelési módok

továbbgondolására, ezáltal a saját viselkedésrepertoár bővítésére. A kisgyermeknevelőktől kapott indirekt megerősítések befolyásolhatják a szülők nevelési szokásait.

- **Szülői értekezlet**

A bölcsődén belül a szülői értekezlet a szülők általános és az adott gyermekcsoportra vonatkozó tájékoztatását, valamint a gyermekeket érintő, a szülőkkel közösen meghozandó döntések elősegítését szolgálja. Egy nevelési éven belül három alkalommal célszerű szülői értekezletet tartani (beszoktatások előtt, a beszoktatásokat követően és a nevelési év vége felé), de a bölcsődét, vagy az adott gyermekcsoportot érintő különleges helyzetekben rendkívüli szülői értekezlet összehívására is sor kerülhet.

- **Indirekt kapcsolattartási formák**

Az indirekt tájékoztatási formák jól kiegészítik a direkt kapcsolattartási formákat. Az írásbeli tájékoztatók, hirdetőtáblák, honlap, szórólap, közösségi oldalakon való megjelenések lehetőséget adnak az ismeretterjesztésre.

- **A bölcsődei ellátást nyújtó intézmény, szolgáltató kapcsolatrendszere**

A szakmai munka fejlődését, a tudásmegosztást, a jó gyakorlatok elterjedését biztosítja a bölcsődei ellátást nyújtó intézmények, szolgáltatók egymás közötti szoros együttműködése.

A bölcsődei ellátást nyújtó intézmény, szolgáltató és az óvoda között olyan kölcsönös együttműködésre épülő, tartalmas kapcsolat kialakítása szükséges, amely lehetővé teszi egymás szakmai elveinek, céljainak megismerését, megértését. Fontos a szakmai kompetencia elismerésén alapuló partneri viszony előtérbe helyezése. Különös jelentőséggel bír ez a közös igazgatású integrált intézmények esetében. Mindezek a kisgyermek érzelmi biztonsága folyamatos fejlődésének fenntartását szolgálják, intézményváltásnál segítenek az új környezetbe történő beilleszkedésben.

A kompetenciahatárok kölcsönös tiszteletben tartásával kooperatív kapcsolatokat kell kialakítani mindazokkal a társintézményekkel és szakemberekkel, akikkel a családok kapcsolatba kerülnek/kerülhetnek, illetve akikkel a kapcsolat kialakítása a gyermek egészséges fejlődése,

fejlesztése szempontjából szükséges. A korai fejlesztésre, gondozásra jogosult, valamint a sajátos nevelési igényű gyermekek esetében ennek különösen hangsúlyosan kell jelen lennie.

A bölcsődei ellátást nyújtó intézmény, szolgáltató és a különböző civil szervezetek közötti együttműködés is hozzájárulhat a bölcsődei ellátást igénybe vevő családok szükségleteinek, esetleges speciális igényeinek kielégítéséhez.

▪ **Alapellátáson túli, a családi nevelést támogató szolgáltatások**

A bölcsődei ellátást nyújtó intézmény, szolgáltató az alapellátás elsőbbsége mellett családtámogató szolgáltatásokat szervezhet. Ilyen szolgáltatások lehetnek a játszócsoport, az időszakos gyermekfelügyelet, a gyermekhotel, a nevelési tanácsadás, a játék- és eszközkölcsonzés. Mindezeket bármely család igénybe veheti. A kisgyermek és családjaik számára nyújtott szolgáltatások esetében kiemelten fontos elkülöníteni és meghatározni az alapellátás és a szolgáltatások különbözőségeit és jellemzőit.

A jó minőségű szolgáltatás megvalósításához a megfelelő személyi és tárgyi feltételeket biztosítani kell.

Valamennyi szolgáltatási forma megvalósításánál figyelembe kell venni a bölcsődei nevelés alapelveit, különösképpen a koragyermekkori intervenció szemléletének befogadását.

A szolgáltatások működtetésénél is kiemelt jelentőségű a kompetenciahatárok betartása.

Az egyes szolgáltatások jellemzőit, az igénybevétel lehetséges módjait valamint a díjazást egyértelműen megfogalmazva, írásban kell rögzíteni.

III.4 Gondozás a családi bölcsődében

A gondozás minősége jelentős mértékben befolyásolja a szokások kialakulását és az önállósodás folyamatát. A gondozás a neveléssel elválaszthatatlan egységet alkot.

Vidámabb a gyermek élete, ha a gondozási műveletek örömet, kellemes élményt és nem kényszert jelentenek számára. Érezheti a személyes törődést, a gyengéd figyelmet, amely pozitív életérzést ad a kisgyermeknek.(Barbai 2008)

▪ A helyes gondozás alapvető kritériumai

- **A gyermek biztonságérzetének kialakítása:** bölcsődében a kisgyermek biztonságérzete csak úgy tud kialakulni, ha kiismeri magát a környezetében és gondozás közben is ismeri és tudja, „mikor mi történik vele”. A biztonságot a helyesen kialakított napirend, az őt gondozó kisgyermeknevelők állandósága jelenti. A gyermek új helyzetekhez való fokozatos hozzászoktatása segíti alkalmazkodását, a változások elfogadását, az új megismerését, a szokások kialakulását. A gyermek fiziológiai szükségleteinek ritmusához alkalmazkodó, jól kialakított napirend – amellett, hogy lehetőséget teremt a szükségletek sietség nélküli, megfelelő kielégítésére s az aktív tevékenység és a pihenés megfelelő váltakozására – megkönnyíti a gyermek időbeli tájékozódását saját életében és környezete életében egyaránt. Lehetővé teszi számára a rendszeresen ismétlődő, egymáshoz kapcsolódó események „előrelátását”, ezáltal elősegíti alkalmazkodását, megalapozza és fokozza biztonságérzetét.(Folyamatos bölcsődei napirend módszertani levél)
- **Egyéni bánásmód:** gondozás közben van a legtöbb alkalom az egyéni beszélgetésre minden egyes kisgyermekkel. A kisgyermeknevelőnek is könnyebbé válik a munkája, ha a gondozást a gyermekkel együttműködve, örömmel végzi, mint ellenkezése, sírása, tiltakozása mellett.
- **Elegendő idő biztosítása:** lényeges az elegendő idő biztosítása az önállóság fejlesztésére. A kisgyermek bátorítást kap a próbálkozásaihoz, önállóságra törekszik a tevékenység közben.
- **Megfelelő légkör:** a gondozási légkör kialakítása a gyermeket gondozó feladata, amelyet a nyugodt ütemű, összehangolt és megfelelő technikával végzett tevékenységek, a gyermek számára kellemes érintésekkel, és a kommunikációjával tud megteremteni.
- **Felügyelet:** Az egyes gyermekek gondozása alatt a csoportban lévő gyermekek felügyeletét biztosítani kell!

▪ Megvalósítás kritériumai

- Személyi és tárgyi feltételek biztosítása
- Módszertani standard
- Biztonságot jelentő állandó napirend

▪ **Gondozás területei**

- Gyermekek öltöztetése-vetkőztetése
- Levegőztetés
- Tisztálkodás, pelenkázás, WC használat
- Étkeztetés
- Altatás

▪ **A gyermekek felé irányuló helyes nevelői magatartás**

- a gondozó gyermekek felé irányuló értő figyelme
- testközelség, megkapaszkodás; érzelmi, fizikai biztonság nyújtása
- a feltétel nélküli elfogadás, szeretetet kifejezése érintésekkel, szavakkal
- az egyéni szükségleteket felismeri
- a gyermekek fejlettségének, állapotának megfelelő egyéni bánásmód nyújtása
- a verbális kommunikáció tartalma (kielégítő magyarázatokat nyújt a gyermekek érdeklődő kérdéseire, kommunikációja pozitív színezetű, személyes jellegű és személyes tartalmú)
- kongruens a verbális és non-verbális kommunikáció összhangja
- megerősítés, elismerés, dicséret módszerét alkalmazza
- a gyermekek kompetencia törekvéseit motiválja
- tisztában van a játéknak, mint a kisgyermek legfontosabb tevékenységének, és mint a tanulás legfontosabb színterének a fejlődésben betöltött szerepével
- Ismeri a nevelés-gondozás céljait, feladatait, szerepét a gyermekek személyiségfejlődésében.

▪ **A rossz gondozás következményei**

A gondozás során a gyermek a testével való bánásmódot ön maga számára kellemesnek vagy kellemetlennek éli meg. Ha az őt gondozó felnőtt mielőbb csak túl akar lenni az etetésen, pelenkázáson, akkor nemcsak a gyors mozdulatok kellemetlenségét éli meg, hanem azt is, hogy ez az együttlét egyiküknek sem okoz örömet. A gondozási művelet nem örömforrás lesz számára, hanem csak elviselni való vissza-visszatérő eseménye a napnak. Ez nem segíti ahhoz, hogy testét, önmagát megszeresse, vállalja, becsülje. Ha a szükségleteit nem megfelelően elégítik ki, a fizikai biztonságérzet hiánya gátlás alá vonja a gyermek

természetes érdeklődését önmaga és a külvilág iránt, korlátozza belülről fakadó aktivitásának kibontakozását, és a környezetébe való beilleszkedését (Pikler–Tardos 1978.).

III.5 Családokat támogató alapellátáson túli szolgáltatások

A családi bölcsődében a bölcsődei ellátás keretében a foglalkoztatónál dolgozó családok igényeinek felmérése alapján külön szolgáltatások is szervezhetők. A szolgáltatás működtetése nem akadályozhatja az alapellátást, és értük külön térítési díj kérhető. A szolgáltatásokban a gyermekek nevelése-gondozása a bölcsődei nevelés-gondozás alapprogramjában rögzített szakmai elvekhez igazodik.

A személyi és tárgyi feltételek kialakításánál a szakmai elveket valamint az egyes szolgáltatások speciális igényeit egyidejűleg kell figyelembe venni.

A külön szolgáltatások térítési díját a fenntartó állapítja meg, figyelembe véve a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások és gyermekvédelmi szakellátások térítési díjáról és az igénylésükhöz felhasználható bizonyítékokról szóló 328/2011. (XII. 29.) Kormányrendelet 9. § (4) bekezdésében meghatározottakat, azaz a bölcsődei ellátást nyújtó **az alapellátáson túli szolgáltatásaiért legfeljebb a szolgáltatás önköltségét meg nem haladó mértékű térítést kérhet.**

Az egyes szolgáltatások személyi-tárgyi feltételeit, napirendjét, az igénybevétel lehetséges módjait, valamint a díjazást a Szakmai Programban részletesen szükséges kidolgozni. Példának két szolgáltatást mutatunk be a 15/1998 NM rendelet alapján.

Időszakos gyermekfelügyelet

Az időszakos gyermekfelügyelet a gyermek számára a szülő által igényelt alkalommal és időtartamban, az e célra kialakított csoportban vagy a bölcsődei ellátást nyújtó bölcsődei csoport üres férőhelyein nyújtható szolgáltatás. Ha a bölcsődei csoport üres férőhelyein nyújtják a szolgáltatást, a bölcsődei ellátást és az időszakos gyermekfelügyeletet azonos időben igénybe vevő gyermekek száma nem haladhatja meg az egy csoportban ellátható gyermekek maximális számát.

Gyermekhotel

A gyermekhotel olyan gyermek részére nyújt a szülő által igényelt időtartamú, de akár huszonnégy órás folyamatos ellátást, akiről szülője elfoglaltsága miatt átmeneti ideig nem tud gondoskodni. A szolgáltatás hétvégén és ünnepnapon is biztosítható, időtartama azonban gyermekenként egy nevelési éven belül nem haladhatja meg a tíz ellátási napot.

IV DOKUMENTÁCIÓ

▪ Működési dokumentumok

- Tanúsítvány
- Alapító Okirat
- Szakmai Program
- SZMSZ és Szabályzatok (hálózatban működés esetén)
- Házi rend
- Térítési díj megállapításának dokumentumai (amennyiben központi költségvetésben részesül a szolgáltatás: önköltségszámítás, intézményi és személyi térítési díj megállapítás, határozatok)
- Szakmai felelősségbiztosítási szerződés
- Fertőzőbetegség, tetvesség nyilvántartása
- Gyvt. 139. §-a szerinti nyilvántartás (a felvételt nyert gyermekek összesített nyilvántartása)
- KSH Statisztikák , éves beszámoló
- Szolgáltatási incidensek és kezelésük dokumentumai

▪ Munkaügyi dokumentumok

- Kinevezések / munkaszerződések, egyéb munkajogviszonyra irányuló szerződések helyettesítésre kötött szerződés, munkaszerződés vagy szociális gondozói jogviszony, ténylegesen foglalkoztatott állandó segítő munkaszerződése
- Munkaköri leírások
- Szakképzettséget, tanfolyam elvégzését igazoló dokumentumok
- Nyilatkozatok (adatkezelés-adatvédelem, egészségügyi, kizáró okról szóló)
- Munkaidő nyilvántartás

- Távolmaradás dokumentációja (szabadság, betegszabadság, gyermekneveléssel összefüggő távolmaradás stb.)
 - Működési nyilvántartásba vétel dokumentációja (kisgyermeknevelő foglalkoztatásakor)
 - Továbbképzési terv (9/2000. (VIII.4.) SzCsM rendelet)
 - Munkaruha juttatás analitikus nyilvántartása
- **Ellátotti dokumentumok**
- Felvételi kérelem
 - Egészségi, szociális állapotra vonatkozó igazolás (SNI, tartós betegség szakorvosi igazolása, RGYVK)
 - Nyilatkozatok (adatkezelés, jövedelemnyilatkozat, jövedelemigazolás, tájékoztatás igazolása az ellátás feltételeiről)
 - Szülővel kötött megállapodás a szolgáltatás igénybevételéről (részletesen II.3 fejezet)
 - 328/2011. (XII. 29.) Korm. rendelet mellékletei
 - Eseménynapló..., vezetésének alapelvei:
 - ✓ Tárgyszerűség
A jellemzésnek, értékelésnek, megfigyelésnek mindig objektívnek kell lenni. Kerülni kell a minősítést.
 - ✓ Hitelesség
A dokumentáció vezetésénél és őrzésénél a tényszerűséget, valamint a személyiségi jogokat és az adatvédelmi szabályokat a legmesszebb menőkig figyelembe kell venni.
 - ✓ Szakszerűség
A fogalomhasználatnak mindig szakszerűnek, pontosnak és adekvátnak kell lennie. Fontos az adott dokumentumtípushoz kapcsolódó szaktudományos fogalmak és ismeretek tudatos alkalmazása.
 - ✓ Célszerűség
A dokumentáció folyamatos kontrollt biztosít munkánk eredményességére tekintetében. Nem pusztán a megfigyelés rögzítése a cél, hanem a tapasztaltak hasznosítása. Az adott pedagógiai, nevelési helyzethez és megfigyeléshez igazodóan tükröződnie kell, hogy a nevelő a fejlődés érdekében, milyen módszereket, hogyan alkalmazott és milyen szempontok alapján választott.

✓ **Rendezettség**

Akár a kézírással, akár a számítógépen vezetett dokumentáció esetében, egyaránt figyelni kell dokumentumok külalakjára, szerkezeti tagoltságára és a nyelvhelyességre. A számítógépes vezetés általánosan javasolt formátuma: Times New Roman betűtípus, 12-es méret, 1,5-es sortávolság, sorkizárt formátum.

▪ **A dokumentációhoz kapcsolódó adatvédelmi szabályok**

Az Európai Unió Általános Adatvédelmi Rendeletnek (GDPR) megfelelően a kisgyermekről vezetett dokumentáció esetében is alapvető szabály az adattakarékosság. A dokumentumokban csak a legszükségesebb adatoknak kell szerepelni. Mivel minden dokumentáció tartalmaz személyes adatokat és információkat a biztonságos tárolásra, a hozzáférés korlátozására nagy hangsúlyt kell helyezni. A gyermek szülője/törvényes képviselője jogosult arra, hogy hozzájáruljon a kezelt adatokhoz, és tájékoztatást kapjon gyermeke személyes adatainak folyamatban lévő kezeléséről, az adatkezelés céljáról, időtartamáról. A GDPR szabályzatoknak konkrétan tartalmaznia kell a gyermekek fejlődésével kapcsolatos dokumentumokban vezetett adatok körét, az adatkezelés helyi módját, a hozzáférés szabályait.

V SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ VALAMINT, KORAI FEJLESZTÉSRE ÉS GONDOZÁSRA JOGOSULT KISGYERMEK NEVELÉSE-GONDOZÁSA

Családi bölcsődében a sajátos nevelési igényű gyermek, valamint a korai fejlesztésre és gondozásra jogosult gyermek inkluzív nevelése és gondozása is végezhető.

A bölcsődei gyermekcsoport létszámát jogszabály a 15/1998. (IV. 30) NM rendelet határozza meg. Ennél magasabb létszám szakmailag nem fogadható el, a korosztály speciális igénye, a differenciált nevelés, az Alapprogramban megfogalmazott célok megvalósítása érdekében.

A sajátos nevelési igényű gyermek valamint a korai fejlesztésre és gondozásra jogosult gyermek gondozása, nevelése, fejlesztése 2 ép gyermek ellátásához szükséges feltételrendszer biztosításával oldható meg.

Az SNI valamint a korai fejlesztésre és gondozásra jogosult gyermek ellátásához kapcsolódó feltételeket az **egyes fejezetekben külön tárgyaljuk.**

A családi bölcsődében nyújtott étkeztetés **családi étkeztetésnek minősül**, de az étlap tervezésénél figyelembe kell venni a 37/2014. (IV. 30.) EMMI rendelet előírásait!

Az étkeztetéshez hatályos élelmiszer-higiéniai előírásokat a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal 2018-ban kiadott – Útmutató a vendéglátás és étkeztetés jó higiéniai gyakorlatához-című kiadványa (továbbiakban: GHP) tartalmaz.

Az útmutató a NÉBIH elektronikus felületén ingyenesen hozzáférhető és letölthető.

▪ Az útmutató tárgyalja

- melyek az élelmiszer-vállalkozók kötelezettségei
- milyen feltételeket kell biztosítani a létesítményben
- milyen higiénés szabályok betartása mellett biztonságos az élelmiszer készítése
- milyen előírások vonatkoznak a késztermékre
- milyen tevékenységek, tennivalók biztosítják folyamatosan a megfelelő környezetet az élelmiszer elkészítéséhez

Az útmutató szerkezete átlátható, használata egyszerű, felhasználóbarát. Mellékletében található jogszabály és fogalomgyűjtemény.

Az élelmezési feladatokat úgy kell megszervezni és ellátni, hogy feleljen meg a GHP által ismertetett higiénés, közegészségügyi előírásoknak, de ezen kívül gyermekek étrendjére vonatkozó minőségi és mennyiségi előírásoknak is, a megfelelő konyhatechnológiai eljárások alkalmazásával.

▪ A csecsemő és kisgyermek táplálásánál kiemeleten fontos szempontok

- A fejlődéséhez szükséges táplálékot szívesen, korának megfelelő módon, megfelelő mennyiségben és minőségben, jó étvággal elfogyassza.
- Örömforrás legyen számára az étkezés. Ebben az időszakban szinte egész életre meghatározhatjuk a táplálkozáshoz való hozzáállását.
- Az étkezés a jó kapcsolat kialakításának egyik alapvető színtere legyen.

- A táplálék legyen a higiénés követelményeknek megfelelő, korszerű konyhatechnikai eljárásokkal elkészített és élvezhető.

▪ **Feladat a kisgyermek táplálása során**

- Megfelelő étkezési körülmények biztosítása (napirend, optimális személyi és tárgyi feltételek)
- A gyermek kompetenciájának figyelembevétele
- Helyes étkezési szokások kialakítása
- Egészségnevelés a korszerű táplálkozás elemeinek megismertetése
- Étkezéssel kapcsolatos eszközhasználat, tárgyismeret
- Felnőtt - gyermek kapcsolat erősítése (bensőséges interakciós helyzet)
- Étkezés közben beszélgetés, ötlet és tanácsadás, ismeretnyújtás

▪ **Az étkeztetés táplálkozás-egészségügyi előírásai**

A korosztály élelmezése során szigorú és pontosan meghatározott előírásokat kell betartani, melyet a közétkeztetésre vonatkozó táplálkozási előírásokról szóló 37/2014. (IV. 30.) EMMI rendelet (továbbiakban: EMMI rendelet) tartalmaz.

Támogatjuk az egészséges táplálkozási szokások kialakulását, megvalósítva az egészséges minőségi és mennyiségi táplálkozást. A bölcsődei étkeztetés esetén az előírt napi energiaszükséglet 75 %-át szükséges biztosítani.

Bölcsődei étkeztetés során az előírt napi energiaszükséglet biztosítása 2 fő (reggeli és ebéd) és 2 kisétkezéssel (tízórai és uzsonna) történik. Az étlapot a szülők által jól látható helyre ki kell függeszteni (gyermeköltözőben) és ahol a feltételek adottak online csatornán is. Az étlap részletes információkat tartalmaz az étrendről, tápanyag összetételről, allergén anyagokról. Amennyiben van diétás étkező, az étlapját külön kell tervezni és hasonlóan elérhetővé tenni.

Étlaptervezés

A naponta fogyasztandó élelmiszerek vonatkozásában előírás a legalább 3 adag zöldség, vagy gyümölcs, ezekből legalább 1 adag nyers formában, és két adag gabona alapú élelmiszer. 400 ml

- 2,8% vagy 3,6 % zsírtartalmú- tej, vagy tejtermék, azonban figyelembe kell venni az adott gyermekek egyéni állapotát, és ahhoz igazítva szükséges ezt az előírást betartani.

▪ **Az egészséges táplálás céljának megfelelően,**

- **Cukrozni** a tejkészítményt utólag nem lehet. A közétkeztető saját maga készíthet tejalapú italokat (kakaó, vaníliás tej, fahéjas tej, gyerekkávé), azonban a közétkeztető által készített **tejalapú italok** olyan mértékben tartalmazhatnak hozzáadott cukrot, hogy az ételmezési nap során biztosított össz-cukortartalom 10 ételmezési nap átlagában ne haladja meg a napi összes energiamennyiség 8 százalékát.
- **Tejfölt, tejszínt** csak ételkészítéshez lehet felhasználni, tejszín esetén 10 napban legfeljebb 1 alkalommal.
- A bölcsődében **bő zsiradékban** sült étel nem adható.
- **A szükséges folyadékbevitelt** a tej mellett ivóvízzel, limonádéval vagy teával kell biztosítani, illetve 10 nap alatt 6-szor adható 100%-os gyümölcs, vagy zöldséglé. A **limonádé** olyan mértékben tartalmazhat hozzáadott cukrot, hogy az ne haladja meg a napi összes energiamennyiség 8%-át, 10 ételmezési nap átlagában. Célszerű azonban a cukor mellőzése annak érdekében, hogy az ellátottak, kiváltképp a gyerekek, a természetes ízeket élvezhessék. Édesítőszer az EMMI rendelet 14. § (4) bekezdése szerint három év alatti korcsoportnak – a diétás étkezést igénylő szénhidrátanyagcsere-zavarban szenvedők kivételével – nem adható. Tea esetén preferálni javasolt a **gyümölcsteákat**. **Fekete tea** készítéséhez a korábban az Országos Tisztifőorvosi Hivatal által kiadott „A rendszeres étkezést biztosító, szervezett ételmezési ellátásra vonatkozó táplálkozás-egészségügyi ajánlás közétkeztetők számára” megnevezésű dokumentumban meghatározott mennyiség – 2 g mennyiségű teafű, vagy egy tea filter 1.5 liter vízhez – figyelembevétele javasolt.
- **Nem lehet felhasználni és adni:** 23%-nál magasabb zsírtartalmú húskészítményt, leveskockát, ételízesítőket, energiatalt, cukrozott gyümölcs-, vagy zöldséglét, szörpöt, szénsavas üdítőitalt, édesítőszert, meghatározott adalékanyagokat, száraz hüvelyeseket, sertés és baromfi zsírt. Édességet külön étkezésként. A bölcsődés gyermekek részére az

alábbi élelmiszerek, élelmiszercsoportok adása kötelező 10 ételmezési napra számítva, figyelembe véve a napi kétszeri kis és napi kétszeri főétkezést (a részletes nyersanyag-kiszabati előírás a 37/2014. (IV. 30.) EMMI rendelet táblázat mellékletében található):

- ✓ hús legalább 6, legfeljebb 8 alkalommal
- ✓ húskészítmény legfeljebb 4 alkalommal (23%-nál alacsonyabb zsírtartalmú)
- ✓ hal legalább 1 alkalommal
- ✓ belsőség legfeljebb 3 alkalommal (két alkalommal az ételkészítéshez, egy alkalommal a kísétkezés részeként)
- ✓ tojás (legalább 3, legfeljebb 5 db az ételek készítéséhez felhasználtakkal együtt)
- ✓ rizs legfeljebb 1 alkalommal
- ✓ száraztészta legfeljebb 1 alkalommal
- ✓ burgonya legfeljebb 3 alkalommal
- ✓ ízesített tejkezesítmény legfeljebb 4 alkalommal
- ✓ teljes kiőrlesű gabona alapú élelmiszer 5 alkalommal

A fentiekből is kitűnik, hogy nagyon összetett feladat az étlap megtervezése az előírások betartásával. Javasolt köreteknek felhasználni a rizs, tészta és burgonya mellé, kölest, kuskuszt, bulgurt... stb. A reggelihez és uzsonnához a szendvicsre feltétnek javasolt a hús és húskészítmények, tejtermékek mellett a zöldség alapú krémek bevezetése is. Az ételek elkészítésének módja, formája, állaga is meghatározó. Figyelemmel kell kísérni az egyes ételtípusok népszerűségét, ha nem fogyasztják a gyermekek jóízűen, érdemes változtatni az étel készítésének technológiáján, összetételén. Kiragadva egy példát, a brokkoli főzeléket csirkemáj ropogóssal nem biztos, hogy elfogyasztják, de tartalmában ugyanezt az ételt csőben sült formában szívesen eszik a gyerekek. A brokkoli főzelék esetleges kesernyész ízt, pedig nagyon harmonikussá teszi a sárgarépas-brokkoli főzelék.

- Az ételek fogyaszthatósága is fontos kritérium. A kisgyermekek előszeretettel eszik külön a feltétet, vagy csak a kenyeret. Ez megelőzhető a szendvicskrémek bevezetésével.
- A kenyerek, pékáruk vastagsága, megfelelő méretűre való vágása növeli a fogyasztási kedvet. A vékonyabb, negyedbe szeletelt, vagy nagyobb (6-7 cm széles) csíkokra vágott

kenyér könnyebben fogyasztható, mint a vastag 2 cm-es félbe vágott karéj kenyér. Kerülendő azon pékáruk adása, melyek nehezen rághatók, ugyanígy a vastag rostú húsok, vagy fás zöldségek.

- Az EMMI rendeletben meghatározott adagolási útmutató alapján szükséges a gyermekek ételadagját tálni.
- A fokozatosság a csecsemőtáplálás mellett a kisgyermektáplálás során is hangsúlyos alapelv. Az EMMI rendelet 1 éves kortól ír elő kötelezettségeket. Ezek az előírások általánosságokat tartalmaznak, keretet és támpontot adnak az adott korosztály ételmezéséhez, de figyelembe kell venni az adott korosztály fejlődési állapotát, sajátosságait, és egyéni igényeit is. Az 1 éves korú gyermekek táplálását fokozatos átmenettel kell megszervezni, lebonyolítani, melynek helyes kivitelezése fokozott együttműködést és odafigyelést igényel.
- Figyelembe kell venni az életkori sajátosságokat. A csecsemő hozzátáplálása kapcsán már megjelenik a rágásra nevelés, mely a bölcsődei ellátás alatt is alkalmazandó. Ha a gyermeknek van foga, mellyel már elrágja és őrli az ételt, érdemes bevezetni szilárd állagú ételféleségeket az étrendbe, azonban fokozatosan. Először a puhább ételeket, mint pékáruk, péksütemények, és az omlósabb gyümölcsöket, könnyen rágható könnyű szerkezetű kis darabos fehérhúsokat, szendvicsfeltét krémeket, mely a kor előrehaladtával a fogak gyarapodásával és a rágási technika ügyesedésével kiterjeszthető minden rendelet által megengedett ételféleségre.
- Eleinte az ételek elkészítésénél is preferáljuk a főtt, párolt ételeket, amelyeknél az ételek állaga, az összetevők mérete a kornak megfelelő, kis darabos, vagy reszelt, későbbiekben ez változtatható. A tipegő korosztály számára ez hangsúlyos, mert a nem fejlettségnek megfelelően elkészített étel számos problémát eredményez. A fulladási veszély mellett, a nagy darabos falatokat egyben nyelik le, rágási technikája nem megfelelően alakul ki. Normál esetben az emésztési folyamat már a szájban megkezdődik, a fogak feladata, hogy apróbb darabokra őrlik az ételt, az emésztőnedvek számára jobban hozzáférhetőbb a táplálék. Az egyben, nagyobb darabban lenyelt falatok nem emésztődnek meg megfelelően, kevésbé tudnak felszívódni, így részben, vagy egészben emésztetlenül hagyják el a bélcsatornát, a sok felesleges salakanyag megterheli a bélrendszert is.

▪ Diétás táplálás

- Vannak gyermekek, akik bizonyos anyagokra, fűszerekre érzékenyen reagálnak, piros bőrpír keletkezik az arcukon, vagy a szájuk körül. Ilyen lehetnek az oxalát tartalmú ételek (sóska, spenót), és a fokhagyma. Ez esetben a gyermek alapos arcmosása javasolt, és figyelni kell az allergiás reakció erősségét. A szülővel való konzultációt követően lehet dönteni a gyermek további ételmezéséről.
- Az ételallergiában, intoleranciában szenvedő beteg gyermekek részére a diétának megfelelő étrend biztosítása kötelező. A diétás étrend biztosítása iránti igényt a helyi szabályoknak megfelelően kell jeleznie a szülőnek beiratkozáskor. Az igény bejelentéséhez rendelkeznie kell a gyermeknek érvényes, szakorvos által kiállított igazolással, mely tartalmazza a diéta előírását. Célszerű a felvételi kérelem benyújtásakor már rákérdezni a diétás étkeztetési igényre, hogy mire a gyermek felvétele megtörténik, a diétára szoruló gyermek megfelelő ételmezéséről gondoskodni lehessen. A diétás gyermekek táplálása nagy figyelmet igényel, kizárólag a számukra készített és megjelölt ételek és italok adhatók. Az ételek megfelelő jelöléséről a főzőkonyha gondoskodik, szállításuk és tálalásuk is elkülönítve történik. (Szabó Leventéné 2021.)

1. Bakonyi Anna (2015): A kisgyermekkori játék pedagógiai és pszichológiai összetevői. In: Belovári Anita (szerk.): I. Nemzetközi Kisgyermeknevelési Konferencia. *Tanulmánykötet*. Kaposvári Egyetem, Kaposvár. 24–44. old.
2. Balázs István (2011, szerk.): A koragyermekkori fejlődés természete – fejlődési lépések és kihívások. Biztos Kezdet Kötetek II. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, Budapest.
3. Balázs István (szerk.): A génektől a társadalomig: a koragyermekkori fejlődés színterei. Biztos Kezdet Kötetek I., Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, Budapest, 2012.
4. Barna Mária - Papp Rita - Mramurác Éva: Otthon és a bölcsődében. Alimenta Kiadó, Budapest, 1999.
5. Belovári Anita (2015, szerk.): I. Nemzetközi Kisgyermeknevelési Konferencia Tanulmánykötet. Kaposvári Egyetem, Kaposvár.
6. Berne, Eric: Emberi játszmák. Gondolat Kiadó, Budapest, 1987.
7. Bodonyi Edit, Busi Etelka, Hegedűs Judit, Magyar Erzsébet és Vízely Ágnes: (2006): Család, gyerek, társadalom. A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése. Bölcsész Konzorcium
8. Borbély Sjoukje: A szülők és mi. Budapesti Korai Fejlesztő Központ, Budapest, 2012.
9. Bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramja. Budapest, 2020.
10. Buda Béla: A házasság és a család mai problémái a társadalomlélektan szempontjából. Budapest, 2013.
11. Buda Béla: A közvetlen emberi kommunikáció szabályszerűségei. Budapest: Animula, 1994.
12. Busi Etelka: Nevelési színterek 1. A család. ELTE TTK Multimédiapedagógiai és Oktatástechnikai Központ, Budapest.
13. Cohen, L. J.: Játékos nevelés. Kulcslyuk Kiadó Kft., Budapest, 2015.
14. Csákvári Judit, Törökné Kovács Gabriella és Cs. Ferenczi Szilvia: A családközpontú pedagógia gyakorlata. CSBO, Budapest, 2017.
15. Forgas, Joseph P.: A társas érintkezés pszichológiája. Gondolat Kiadó, Budapest. 1989.
16. Gönczi, Gyuriczáné, Németh, Papné : Módszertani útmutató a kisgyermekről vezetett szakmai dokumentáció vezetéséről. Budapest, 2019.
17. Dr. Majoros Mária: Az egészséges csecsemő és kisgyermek fejlődése. In: Dr. Darvay Sarolta 2012.
18. F. Lassú Zsuzsa: Gyermek mentálisan sérülékeny családokban. Eötvös Kiadó, Budapest. 2011.
19. Fábiánné Kocsis Lenke és Nagyné Varga Ilona (2009, szerk.): Jó gyakorlatok a Biztos Kezdet Programokban. Biztos Kezdet Füzetek 3. Budapest.
20. Forrai Katalin: Ének a bölcsődében. Móra Music, 2017.
21. Forrai Katalin: Jár a baba, jár. Holnap Kiadó, Budapest, 1996.
22. Gyerekek – Szülők – Közösségek. Módszertani ajánlások a gyerekekkel, a szülőkkel és a közösségekkel végzett munkához a Biztos Kezdet program munkatársai számára. (é. n.). Biztos Kezdet. Budapest.

23. Gyöngy Kinga (2014): A bölcsődei művészeti nevelés előzményei és jelen gyakorlata. ELTE Eötvös Kiadó, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest.
24. Gyöngy Kinga (szerk.): Első lépések a művészetek felé II. – A vizuális nevelés és az irodalmi nevelés lehetőségei kisgyermekkorban. Dialóg Campus, Budapest, 2015.
25. Gyöngy Kinga: Első lépések a művészetek felé I. Dialóg Campus, 2015.
26. Horváthné Fülep Éva (szerk.): Báb, játék, bábjáték. Szöveggyűjtemény a korszerű pedagógiai bábjáték és a művészi bábjáték köréből. Didakt Kiadó, Debrecen, 2003.
27. Kereki Judit és Major Zsolt Balázs (2014, szerk.): Órások. Országos Tisztifőorvosi Hivatal, Budapest.
28. Korai fejlesztés a bölcsődében. Módszertani levél. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, Budapest, 2003.
29. Korintus Mihályné, Nyitrai Ágnes, Rózsa Judit: Játék a bölcsődében – módszertani levél. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet. Budapest, 2003.
30. Korintus Mihályné, Villányi Györgyné, Mátyai Katalin, Badics Tiborné: Gyermekeink gondozása, nevelése. Magyarországi háttér tanulmány az OECD „A kisgyermekkorai nevelés és gondozás szakmapolitikájának tematikus vizsgálata” című programjához
31. Kovácsné Bakosi Éva: A játszóképesség, mint a kisgyermekkel foglalkozók kulcskompetenciája. Hajdúböszörmény, 2008.
32. Lannert Judit (2015): Szülősegítés a kora- és kisgyermekkorban Magyarországon és máshol. In: Esély, 4. sz. 42-61.p.
33. Magyar Bölcsődék Egyesülete: Tudástár módszertani kiadványai. Budapest 2021; 2022.
34. Malcolm, Paul: Kommunikációs készségünk fejlesztése. Trivium Kiadó, Budapest, 1999.
35. Maria Montessori: A gyermek felfedezése. Cartaphilus Könyvkiadó, 2011.
36. Mérei F. és V. Binét Á.: Gyermeklélektan. Medicina Könyvkiadó Zrt., Budapest, 2006.
37. Mészáros Ilona (2009): A család változó szerepe a gyermekek szocializációjában In: Kállai Ernő Kovács László (szerk.) Megismerés és elfogadás. Nyitott Könyvműhely, Budapest. 102 - 111 old.
38. Millar, S.: Játékpszichológia. Mecénás Kiskönyvtár, 1997.
39. Módszertani levelek. Magyar Bölcsődék Egyesülete <http://www.magyarbolcsodek.hu/>
40. A gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektorsemleges egységes elvek és módszertan. EMMI, 2017.
41. Mramurácz Éva - Henter Izabella - Szabóné Tóth Zsuzsanna (szerk. Darvai Sarolta): Táplálkozási és ételmezeztani ismeretek. Líceum Kiadó, Eger, 2004.
42. Nyitrai Ágnes (2015, szerk.): Kisgyermek nevelése a családban és a bölcsődében. Kaposvári Egyetem, Kaposvár.
43. Nyitrai Ágnes (2015, szerk.): Szemelvények a kisgyermeknevelés köréből 1. Kaposvári Egyetem, Kaposvár.
44. Nyitrai Ágnes (2015, szerk.): Szemelvények a kisgyermeknevelés köréből 2. Kaposvári Egyetem, Kaposvár.

45. Nyitrai Ágnes és Darvay Sarolta: A mese és a játék jelenléte a kisgyermekes családok életében. Iskolakultúra, 11. 73–85. 2013.
46. Nyitrai Ágnes, Korintus Mihályné: Játék az első években. EFOP -3.1.1-14-2015-00001 Kisgyermekkorai nevelés támogatása c. projekt 2017.
47. Páli Judit (2011): Játssz, tanulj és érezd jól magad! – A kisgyermekkorai játék fejlődése. In: Balázs, I. (szerk.): A koragyermekkorai fejlődés természete – fejlődési lépések és kihívások. Biztos Kezdet Kötetek II. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, Budapest.
48. Péter, A. (2012): Egészségfejlesztés a bölcsődében. In: Darvay, S. (szerk.): Tanulmányok a gyermekkorai egészségfejlesztés témaköréből. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest. 23-53.p. ISBN:978963284268
49. Péter, A.: Egészségfejlesztés a bölcsődében. In: Darvay, S. (szerk.): Tanulmányok a gyermekkorai egészségfejlesztés témaköréből. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest. 23-53.p. 2012.
50. Pető Csilla (1998): És ki segít a nevelőnek? Család, gyermek, ifjúság. 3. 40–45.
51. Podráczky Judit (2012, szerk.): Szövetségben. Tanulmányok a család és az intézményes nevelés kapcsolatáról. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.
52. Podráczky Judit és Nyitrai Ágnes (2015): Ezek a mai szülők! Kisgyermekkel foglalkozó pedagógusok szülőképeinek néhány jellegzetessége. Képzés és Gyakorlat, 13. 1-2. 359–373.
53. Pukánszky Béla: A gyermekkor története. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 2001.
54. Ranschburg Jenő: Szeretet, erkölcs, autonómia. Budapest, Gondolat Kiadó, 1984.
55. Steigervald Krisztián: Generációk harca - Hogyan értsük meg egymást? Partvonal Kiadó, Budapest, 2021.
56. Veczkó József: A gyermekvédelem pszichológiai és pedagógiai alapjai. Tankönyvkiadó, Budapest, 1990.
57. Vokony Éva: Kis magyar bölcsőde-történet. Kapocs, I. évf. 2. sz. (2002. okt.) 50–54. o.

Jogszáabályok

1. 1992. évi XXXIII. törvény a közalkalmazottak jogállásáról
2. 257/2000. (XII. 26.) Korm. Rendelet a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvénynek a szociális, valamint a gyermekjóléti és gyermekvédelmi ágazatban történő végrehajtásáról
3. 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
4. 369/2013. (X. 24.) Kormányrendelet a szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók, intézmények és hálózatok hatósági nyilvántartásáról és ellenőrzéséről
5. 15/1998. (IV.30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól működésük feltételeiről
6. 37/2014. (IV. 30) EMMI rendelet a köztéteztetésre vonatkozó táplálkozás-egészségügyi előírásokról
7. 328/2011. (XII.29) Korm.rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások és gyermekvédelmi szakellátások térítési díjáról és az igénylésükhöz felhasználható bizonyítékokról
8. 415/2015. (XII. 23.) Korm. rendelet a szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi igénybevevői nyilvántartásról és az országos jelentési rendszerről
9. 8/2000. (VIII. 4.) SZCSM rendelet a személyes gondoskodást végző személyek adatainak működési nyilvántartásáról
10. 9/2000. (VIII. 4.) SzCsM rendelet a személyes gondoskodást végző személyek továbbképzéséről és a szociális szakvizsgáról
11. 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről
12. 1993. évi III. törvény A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról
13. 326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról
14. 89/1995. (VII. 14.) Korm. rendelet a foglalkozás-egészségügyi szolgálatról
15. 33/1998. (VI. 24.) NM rendelet a munkaköri, szakmai, illetve személyi higiénés alkalmasság orvosi vizsgálatáról és véleményezéséről
16. 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet az országos településrendezési és építési követelményekről
17. 2018. évi XXXVIII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvénynek az Európai Unió adatvédelmi reformjával összefüggő módosításáról, valamint más kapcsolódó törvények módosításáról
18. 29/2003 (V.20) ESzCsM rendelet a helyettes szülők, a nevelőszülők, a családi bölcsődét működtetők képzésének szakmai és vizsgakövetelményeiről

Szakmai anyagok

1. A bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramja MBE, Budapest, 2021.
2. A bölcsődei nevelés-gondozás szakmai szabályai. NRSZH, Budapest, 2012.
3. Anyák Könyve (Pikler szerk.1985) Medicina, Budapest.
4. Barbainé Bérci Klára: Nevelés a gondozás folyamatában; gondozási feladatok a gyermekkor különböző szakaszaiban. NSZFI, 2008. A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv TÁMOP 2. A 2.1 08/1-2008-0002 „A képzés minőségének és tartalmának fejlesztése” keretében készült.
5. Göncziné, Gyuriczáné, Németh, Papné: Módszertani útmutató a kisgyermekről vezetett szakmai dokumentáció vezetéséről. Budapest, 2019.
6. Kálló Éva, Dr. Mramurác Éva: Balesetmegelőzés és elsősegélynyújtás. Bölcsődék Országos Módszertani Intézete, Családi napközi munkacsoport, Budapest, 1997. Szerkesztő: Dr. Mátyai Katalin (Változatlan utánnomás: Fehér Kereszt Füzetek 13. Fehér Kereszt Gyermekvédő Alapítvány, Budapest. 2008.)
7. Kovácsné Bárány Ildikó; Dr. Mátyai Katalin; Szombathelyiné dr. Nyitrai Ágnes: A családi napközi működésének követelményei módszertani útmutató. <https://mek.oszk.hu/17700/17714/17714.pdf> (letöltés: 2022. 05.12.)
8. Lajtai Zsoltné Kollár M. (2012): A csecsemő és kisgyerek nevelése-gondozása. In: Dr. Darvai Sarolta (szerk.): Az egészséges csecsemő és kisgyerek fejlődése és gondozása, Eger: Líceum Kiadó, 147. o.
9. Családi bölcsőde tájékoztató. <https://macske.hu-dokumentumtar> 2017. (letöltés: 2022.05.12.)
10. Nyitrai Ágnes (2015, szerk.): Szemelvények a kisgyermeknevelés köréből 1. Kaposvári Egyetem, Kaposvár.
11. Piaget, J. (1970): Válogatott tanulmányok. Budapest: Gondolat Kiadó
12. Szolgáltatói nyilvántartás (MŰKENG) - Szociális Ágazati Portál <https://szocialisportal.huhttps://szir.tcs.allamkincstar.gov.hu/rendszerek/szolgc3%A1ltat%C3%B3inyilv%C3%A1ntart%C3%A1s.html> (Letöltés: 2022.05.25.)
13. Támogatás-igénylés - Magyar Államkincstár <https://www.allamkincstar.gov.hu>
14. Tudástár- bölcsődei módszertani kiadványok. MBE, Budapest, 2021.